

המלה

ישרו בערבה מסלה לאלקינו (ישעי' מ' ג')

ירחון — בעברית ובאידיש

מוקדש לעניני תורה ויהדות

יוצא לאור ע"י

ועד הרבנים דניו-יארק רבתי

חוברת ה'ו'.

ב"ה, חדש סיון-תמוז, תרצ"ו.

שנה א'.

תכן הענינים:

שאלות הזמן : השם ילחם לכם, קלות ראש בביה"כ, כי השתות יהרסון.....המערכת
לא זו הדרך.....ר"ר מנוח ל. ביאליק
חדושי תורה :

אבל יחיד ומספר תמזורים.....הרב ר' ישראל דושאָוויץ
לתיקון גיטין (המשך).....הרב ר' משה בנימין טומשוב
זמר למוצאי שבת.....הגרא"י קוק זצ"ל

דער עתיד פון אידישקייט אין די „סאוטה“.....הרב חיים וויליאמאָוסקי
דער ראנאטשאווער נאון זצ"ל.....הרב משה מאיר ישר
אויפרוף פון ועד הרבנים.

בענסענהוירסט מעג זיך גראטולירען.....הרב שלמה אהרן קורנובסקי
די באוועגונג פאר טהרת המשפחה, פון דער טעטיגקייט פון ועד הרבנים, אברות, ברכות ומודעות.
Taharath Hamishpocho.....Jacob Smithline

"HAMSILOH"

Published by
RABBINICAL BOARD OF GREATER NEW YORK
229 East Broadway, New York, N. Y.

Vol. I

New York, June-July, 1936.

No. 5-6

תנאי החתימה:

לחצי שנה — \$1.00

לשנה — 2 דולר

שאלות הזמן

השם ירחם לכם...

ציפלינה הנפלאה השוררת בישוב, עד שבכל משך שבועות הדמים לא נמצא איש מישראל שיפרץ את גדר התכסים הכללי, ולא אחד מאתנו סרב לצוות לצו של העומדים בראשי הישוב. ומי לא ירחש לבו אהבה והדרת הכבוד לאלה שומרי הגבולים שבעירות ובכפרים שלא פשטו את בגדיהם זה יותר משני חדשים ועומדים על משמרתם יום ולילה לא ישבתו להגן על הנפש והרכוש שלנו בארץ.

מתגאים אנחנו בכנינו בני ובנות ציון היקרים, חביבים עלינו אחינו ואחיותנו שבארץ עבור האמץ, העז והבטחון באלקי ישראל השורר בקרבם, ואנו קוראים להם: לא גלמודים אתם — גבורי האומה שלנו — אחיכם בכל פזורי הגולה לכם מפרפר עמכם, ואתם התחזקו והתאמצו. ועל משמרתכם תעמדו ובטוחים אנו במרום כי „כל כלי יוצר עֵלֶיךָ לא יצלח” ושוב נקום ונתעורר.

קלות ראש בבתי כנסיותינו

אוויר הארץ שאנו יושבים עליו מלא אדם לנפש ולרוח, הסכיבה המקפת אותנו מרעלת בשאיפות לתאוות ודברים המטמאים גוף ונפש, ובנינו מוצאים לפניהם אטמוספירה מלאה טומאה והשחתת המדות, והורינו שרויים בפהר יומם ולילה על בניהם ובנותיהם שלא ימשכו עם הזרם המסוכן, ולא יהי' גורלם כאלה מאות ומאות מצעירנו שלא עמדו בנסיון והושפעו מרוח הטומאה השורר בשוק וברחוב ונתגלגלו, לחרפתנו ולכושטנו, להיות למרצחי נפש וחומסי אדם וכדומה, דברים שלא אבותינו ולא אנו היינו יכולים להעלות על הדעת כי בנינו יטלו חלק בהם.

ומה ענו עושים להציל את בנינו מן הסכנה

אם היו בינינו כאלה שלא הכירו עדיין בערכו הגדול ובסגולתו הנשגבה של החמר האישי שלנו בארצנו הקדושה — הרי באו המאורעות האחרונות שם ויחס בני הישוב הישן והחדש אליהן ולמרום לדעת להעריכם בכל הדרם ויפיים.

ואם כולנו עטופים צער ואבלות על האבדות הגדולות של ישובנו בארץ, הרי טפת נחמתנו היחידה היא — הנאה והכבוד שעונדים בני הישוב — כזקנים כצעירים — לראש עמנו המעונה והמדוכה ביסוריו.

כי מי מאתנו לא יתרגש ולא יחוש יראת הכבוד בפני הגבורה הנפלאה שהראו ומראים אחינו שבארץ בעצם הסבל והיסורים, כשנפשיהם ורכושם עומדים בסכנה, וחיתי טרף מקיפים אותם מכל צד, והממשלה שנתנו בטחונם בה אובדת עצה להגן עליהם, והעם הבריטי עסוק בויוכחים ובשאלות ותשובות ועד הנה לא הספיק עוד להראות את ידו התקיפה, ובני הישוב — רוחם לא נפל עליהם, וידם לא מטה. וכמה גבורה זקוקה לנער שלנו להשתיק את דמו הרותח בקרבנו, להבליג על כעסו הפורץ, כשהוא רואה פראי אדם הורגים את מבחרי בני עמו, בנדיטים משחיתים את עמלו שנתן נפשו עליו, חיתי יער בדמות אנשים הורסים את בנינו שהקים בזיעת אפו וברמי קרבנותיו הרבים, ואיזן הוא — הנער שלנו — לומר את דרכי הפראים הללו, לנקום את נקמתו בנופלים עליו ולשלם לו כמדתו לרצוח את רוצחיו, לשרוף את שדותיו ולעקור את אילנותיו — והרי „חכמה” זו הי' הנער שלנו יודע להראות כמותם, אלא שבכל רתיחת רמו ובכל הכעס העצור בקרבנו, לא נטשטש ממנו האדם שבו ולבו עדיין נוקפו לנגד מעשי רצח וחמס.

וכמה מפליאה היא האחדות המוחלטת, הדים-

מהרסים את הפינה היחידית שנשארה לנו עוד בטהרתה, ולא לחנם עוררו הקונצרטים הללו מערה גדולה כ"כ בין רבני בראנזוויל ומזרח ניו-יורק עד שיצאו באזהרתם החמורה לבלי לחלל את מקדשינו. זוהמה זו די שתמצא לה מקום בתיאטראות וקרקסאות. — בתי כנסיותינו צריכות להיות קדושים וטהורים!

„כי השתות יתרונו...!

טרם נמחה הדמעה מעל פנינו על מות לנאון דורנו רשכבה"ג הר"י ראזען זצ"ל מדווינסק, ושוב מדהימה אותנו בשורה נוראה: הנאון הצדיק ר' ירוחם זצ"ל ממיר איננו עוד בחיים!

נאון וצדיק זה שה' לברית התיכון של הישיבות בפולין ובליטא; שהשפיע מרוחו הכביר על אלפי תלמידים וגדולי תורה, ומסר נפשו להורותם ולהשריש בקרבם דרכי עבודת השם וארחות החיים המוסריים, זה שדלה ממעינות הטהורים של מרנן ר' שמחה זיסל זצ"ל מקעלם, ור' נתן צבי זצ"ל מסלבודקא, והשקה דרך הצנור הטהור של נשמתו הטהורה, תורת חיים, יראת שמים ואהבת הבריות בין רבבות לומדי התורה, עד ששמו ותורתו היו נקדשים ונערצים לא רק בין בני הישיבה, שחכבו אותו כאב וכבדוהו כמטרון הרוחני שלהם, אלא שאף גדולי הדור וביניהם נאון דורנו הגרמ"ע שליט"א קם מלפניו ביראת הכבוד, ולא הי' דבר גדול או קטן שלא שאל ממנו את עצתו — וגדל הרוח הזה שמושב בו הי' בישיבה הקדושה במיר עה"ת והשפעתו פרוסה על רחבי מקומות התורה ובני התורה — הלך מאתנו!

שמש בא בצהרים! — אבן שתי' שאהלי תורתנו הושתו עלי' לוקח לגנזי מרומים.

„כי השתות יתרונו... וגדול הכאב גדול מנשא.

המרחפת עליהם? ואיזהו התרים שאנו משתמשים בו להגן בפני הפורעניות הבאה עליהם? — אנו יוצרים לנו פנות טהורות, מקומות קדושים שאוירם בהיר ונקי מכל שמוץ של דופי, אנו בונים לנו בתי מדרשות ובתי כנסיות, אוהלים לתורה ולתפילה בשבילנו וביחד עם זה לזכך בהם ועל ידם את נשמות בנינו הנכנסים אתנו להתפלל בהם, לצרף בהם את מהלך מחשבותיהם ולהסיר את החלאה והזוהמה הנטפלות בהם מתוך החיים החולניים המשכרים של חיי הכרך, — והרי זוהי תעודתם של בתי כנסיות שלנו.

ולפיכך גדל מנשא עון אלה העומדים בראש ביהכ"נ ובמדר"ר שלנו, שאין נותנים ערך לאהריותם הגדולה, ואין מתחשבים לא עם העון של „חלול מקדשי" ולא עם רוחם של בנינו הצעירים, ובמקום קדושה וטהרה הם מכניסים טומאה להיכל, והולכים ומגלגלים בתי כנסיותינו לבתי תיאטראות ולקרקסאות של שחוק וקלות ראש, ע"י אקטוריום המתחקים להזנים, וע"י קונצרטים של זמרה מעורבת של אנשים ונשים ערומות למחצה, המכניסים זוהמה תאונית ורוח של פריצות בתוך כותלי הבתים לתורה ולתפילה, והם, הנוטלים לעצמם עטרה של נבאי בתי כנסיות אלה, עדיין מתנשאים לומר, כי טובה הם עושים לצבור העברי בעזרם ע"י האמצעים המגונים הללו את קיומם של ביהכ"נ, ואין להם לב להבין כי אין מצוה באה בעבירה, וע"י העבירה החמורה של חלול היכלותינו, בהכניסם קלות ראש במקומות הקודש לא טובה אלא רעה הם עושים לצבור ולנער היהודי. ואם בתי כנסיות אלה אין יכולים להתקיים אלא ע"י חלולם וטומאתם מוטב להם ולצבור שלא יתקיימו כלל, כי החסרים בתי תיאטראות אנו!!

ולא לחנם התרגשו כ"כ בני הישיבה של תורה ודעת ויצאו מגדר ד' אמותיהם הצנועות למחות בכל תקף נגד הקדושה המחוללת, כי איך יכולים אלה חלוצי התורה שלנו לראות עולמם שבנו להם בתוך כותלי ישיבתם הנשגבה הולך וחרב לפניהם, כשעמקנים בישראל

לא זו הדרך!

מאת ד"ר מנח ל. ביאליק

סער גדול הוטל בעולמם של המורים העבריים: יט"א — אחד הארגונים של המורים העבריים בנ. י. — השתתף עם הקומונאים בהפגנת א' למאי. מיד יצא במחאה חריפה נגד „המעשה” המחפיר הזה ועד המורים והמנהלים למען הקה"ק. אחריו התרוהחזיקו גם אגודות המורים למיניהן. וגם „הדאר” לא טמן ידו בצלחת אלא שפך אל כל מרי מהאתו על בני-מרי אלה ודרש לקיים בהם את „המצוה הגדולה והראשונה בחיינו: „ובערת הרע מקרבך”. (עיין „הדאר” גליון כ"ה, מיום ט"ז באייר, תרצ"ו, במאמר „ישטות או נבלה?”)

אין אנו באים, כמובן, להגן על המורים הממרים של יט"א ולהצדיק את מעשה התועויהם בשום פנים. מורים אנו למערכת „הדאר” ולאגודות המורים העבריים שאמת נכון הדבר כי נעשתה נבלה בישראל. וכי מורי יט"א לא רק שהקדיחו את תבשילם הם, אלא גם הבאישו את רוחם של המורים העבריים בכלל. אלא, אדרבא, אנו מוסיפים ואומרים שלא מעשה-הפזון של אייאלו נערים פוהזים וקליידעת היה כאן, אלא צעד מחושב ומתוכנן, „סוף מעשה במחשבה תחילה”, מעשה הנובע מתוך שיטת-חיים והשקפת-עולם. והואיל וכך לא די לנו להתרועע על התועבה שנעשתה אלא על „השורש פורה רוש ולענה”, ולא תתקדר דעתנו בבעור ה פ ר י הרע בלבד מקרבנו, עד שנשרש אחריו כל השרשים הרעים שהצמיחו את הבאושים הללו...

והשרשים האלה הנם גשמיים ורוחניים.

יאמרו נא הדברים גלויות קבל קהל ועדה: המורים העבריים ברובם חדלו מלהביט על עצמם כעל עובדי עבודת הקדש ועושי מלאכת ד'. הללו אינם דומים עוד „למלאך ד' צבאות”. אלא לבעל-מלאכה פשוטים, לבני ישראל שעל תורתם פרנסתם. ביחוד התפתחה ההכרה הזאת בלבות המורים העבריים מאז שנתארגנו

כגוש מיוחד בתנועת הפועלים שבארה"ב, ומאז שהתחילו להשתמש בתכסיסיהם של פועלים ובעל-מלאכה אחרים, כגון סדור שבתון, שביתות וכיו"ב. מאז חדל בית-האולפנא מהיות בית-יוצר לנשמת האומה ונהפך לבית-הרשת הנילי. בית"ר שיש שם מעבירים ועובדים, נגודים כתתיים, נצול פועלים, מלחמת מעמדות, שביתות ומחפכות... ומכיון שיש כאן כל התכונות של בית"ר רגיל, מסתבר ש„פועלי” הת"ת והישיבות צריכים לצאת חוצץ עם „פועלי כל העולם כולו” ולהנג את חג הראשון למאי. עד כאן הכל, כנראה, אתי שפיר ואין חולק ופליג. אלא שבאו חברי יט"א והסתופפו תחת דגלה של „החזית המאוחדת” ו„צעדו” יחדו עם שונאינו ומנדינו הקומונאים, ודא עקא!

ברם, כלום אין מעשיהם של חברי יט"א תוצאה עקבית וישרה מיחסם של הפועלים-המורים כלפי בית-הרשתסיהת"ת? וכלום באמת רב כל-כך הדרך מסוציאליזם סתם לקומוניות? והרי כבר הורה זקן מחנכים אחד מפורסם ש„ההבדל בין שני אלה [סוציאליזמוס וקומוניזמוס] הוא בעיקר הדבר הבדל של אמצעים ודרכים להשגת המטרה האידיאלית”. (עיין במאמרו של ד"ר ניסן טורוב, ב„הדאר” שם). והואיל וכך מי זה יבוא ויגבל גבול ויאמר: עד כאן תבוא ולא תוסיף? הלא „מכיון שניתנה רשות — וגם מצווה — להשתתף בהפגנת א' למאי, מי זה יאמר שב„פלו גראונדס” מותר, וב„תהלוכה המאוחדת” אסור?!... אטו לא נתארגנה „חזות מאוחדת” בין פועל-ציון והקומונאים בצרפת? ומה לי הכא ומה לי התם?...

הרינו חוזרים ואומרים שאין אנו באים להצדיק כלל ועיקר את מעשיהם היפים של חברי יט"א, אלא שאנחנו אומרים שיש כאן לפנינו השקפת-עולם שלמה. וכל-אימת שהיא

ואפילו תמצי לומר, שאצל עמים אחרים ירוש ירשה ההוגימוניה של הלאומיות את ההוגימוניה של הדת, שוב אין מזה ראייה שהדבר כך גם אצל ישראל. כי לא הרי ישראל כהרי הגויים. אצל הללו אין בין הדת ובין הלאומיות ולא כלום. כי הרי תמצא לאום אחד המכיל בקרבו בני דתיות שונות, כשם שתמצא דת אחת הנפוצה בין אומות שונות. מהדשאינור כן עם ישראל. כאן לפנינו חטיבה שהיא דתית ולאומית כאחת. וכל המורה באחת מהן, ממילא מורה גם בשנית, יען כי אינן בנות חלוק ופלוג.

יתרעליכן, כשהחינוך העברי מבוסס על היסוד הדתי-לאומי הרי יש לו פרצוף קבוע ומסוים, הטבוע בחותם של דורות. ברם אם נקבל את הצעתו של הר"ר טורוב, ש"אבן-הפנה של תחיתנו—ובכן גם של חנוכנו כיום— היא הלאומיות, כפי שהיא מובעת בתנועה הציונית", כי אז אנו מגששים באפלה. ואנחנו לא נדע באיזו לאומיות הכתוב מדבר ובאיזו תנועה ציונית. כי הרי ישנה בתנועה הציונית הישנה לאומיות לפי השקפת "המזרחי", כלומר לאומיות-דתית; וישנה לאומיות-סוציאליסטית לפי גירסת פועלי-ציון; וישנה לאומיות-סתם, לפי נוסח הציוניים הכלליים. מלבד זאת ישנן עוד הרכבות ומזיגות שונות מכל הנ"ל, המהוות את הפיצולים והסניפים של ג' המפלגות העיקריות שבתוך ההסתדרות הציונית הישנה. ועכשיו הלא נתארגנה בזמן האחרון הסתדרות ציונית חדשה המוצגת גם היא תנועה ציונית לאומית אלא קיצונה יותר וברורה יותר בדרשותיה. ובכן באיזו לאומיות ובאיזו תנועה ציונית הכתוב מדבר? ...

ברם גולת-הכותרת של המאמר הנ"ל היא ע"א, "היחס אל סוציאליזמוס וקומוניזמוס". כאן הראה הר"ר הנכבד ממש נפלאות. ראשית כל הוא מניח כי "דעות סוציאליסטיות ואידוי-אלים חברתיים נועים אינם בשום פנים ההיפך מהאידויאליים הדתיים (!) והלאומיים שלנו. דברי נביאינו (כל בוקי סריקי תולים בהם...) וחכמינו מלאים אותם, ובשום פנים (הכל בסגנון מוחלט כזה!) אין אנחנו צריכים לוותר

לא תשתנה לטובה, לשוא נתריע על תוצאה מכרחת לא את הפרי עלינו לעקר אלא את השורש, * * *

למעלה דברנו על השרש הגשמי שעלינו לעקר מחרם החנוך העברי. ועכשו נעבור אל השרש הרוחני. ורעה וקשה הוא שבעתים השקפת-עולמם של מחנכים ידועים על מהות החנוך העברי מהשקפתם על המורים העברים. כי הראשונה פוגעת ישירות בנשמת החנוך העברי. הרינו מתכוונים ל"שלשה דברים" מאת ד"ר ניסן טורוב שנתפרסמו ב"הדאר" (כנ"ל) "מתוך הדברים בסימפוזיוס לשאלות העבר והעתיד בחנוך העברי באמריקה".

(ואנב אורחא, תצוין נא העובדה המענינת שמאמר זה הודן בשבח ה"קומוניזמוס" ויחס המורים העברים אליה, הופיע באותו גליון שהדואר דן ברותחין את חבדי יט"א... ואין אנו יודעים אם אין זה אלא מקרה בעלמא או שיש כאן משום "ימין דוחה ושמאל מקרבת". מכל-מקום כדאי להוסיף, שמאמרו של ד"ר טורוב נדפס על סמך חופש הוכוח, אבל המערכת טרם שבה לברר את הענין, כפי שהבטיחה.)

חלק-הארו של "שלשה דברים" תפוס לזמן הווה. ומיד הודרו הר"ר טורוב וקא פסיק ותני שהתרופפות הדת הוא מכת עולם, ובית ישראל יהי' בזה, "ככל הגויים". ובצורה מחלטת חתך הר"ר הנכבד את גזרתו כי "את מקום ההיגיומניה של הדת ירשה ההיגיומניה של הלאומיות, ואין אפשרות לשנות עובדה זו". גרשה נא לעצמנו לחלק על ההנחה המוחלטת הזאת. ראשית הרינו עדי ראייה שגם היום תופסת הדת מקום בראש לא רק בעמי המזרח, "המקולטרים" למחצה, אלא אפילו בארץ כנרמניה, העומדת במרום-פסגת "התרבות המערבית"... ידועה היא העובדה שהיטלר יכל בנקל לנצח ולרכא את כל המפלגות השונות שבנרמניה — והפועלים, לרבות הקומונאים, בתוכן. אבל עד היום הזה לא עלה בידו להכניע תחתיו את הדת הנוצרית וכוהניה. במלים אחרות, הרינו רואים בעליל כי ההיגיומניה של הלאומיות טרם תירש את מקומה של ההיגיומניה של הדת...

מדרכי החיים. מקורם הריהו נשען על „אבן הפנה של הלאומיות כפי שהיא מובעת בתנועה הציונית“, ואח"כ הוא נשען על „האידיאלים של רוסיה החדשה“ שהנם בעצם „דברי נביאינו וחכמינו...“ (ב) כי מחנכים ומורים כאלה המחזיקים בשיטת חנוך כנ"ל מן ההכרח לגדל פירות דומים להם ואין לנו איפוא להשתומם על התועבה של חברי יט"א. כי הרי לא עכברא גנבא, אלא חורא גנבא. ג) וזה העיקר, ששנוי ערכין יסודי נחוץ לחול בשיטת החנוך העברי, וכל אימת שלא נעקר את השרשים הרעים שהצמיחו את הבאזשים, בעור הפרי לא יניח את דעתנו. כי כל העוקר ע"ז צריך לשרש אחריו...

אברות

העלוי מאומיאן הרב ר' אבא דוד גאלרפיין

(התנא דבי נשיאה הגאון מדווינסק זצ"ל)
הלך לעולמו, בבירת הסובטים, גלמוד, שבע כעס ומכאובים, ותלמודו בידו תלמוד בבלי וירושלמי וראשונים ואחרונים שהי' כמאן דמנחי בקופסי, בעוד שקוינו שהאור הטמון שהי' בנפש גדולה זו, יאיר לארץ ולדרים עלי' בעיר דווינסק, שנקרא לשם למלא מקום חותנו, וזוכה לראות את חבורו הנפלא על הרמב"ם, ופתאום וגם אור זה נדעך וכמה גדול שברנו. ובירושלים עה"ק תוב"ב נפטר אחד מבחירי רבנינו שבאמעריקא, מי שמסר נפשו לתורה ולעבודת הצבור והעם, והקדיש כל ימיו לעבודת הכלל ועלה לארץ אבותינו לעסק בשלוח בתוה"ק ולתת יד עזרה לבנין וגאולת ארצנו **הרב ר' אלי' אינועלבוך**, שנפטר ט"ז תמוז, בשנת ע"א לחיי' וגדולה האברה וגדול הכאב על דאברין ולא משתכחין כוותיהו והשו"ת ינחם את בני משפחתם בתוך כלל ישראל המזיז רמעות עליהם. ותנצב"ה.

על זכות היסתוריות זו, שעליה גאוותנו"... אולם מלבד החקירה ההיסטורית הזאת, שאנחנו הננו הקומונאים הראשונים בעולם עוד מתקופת הנביאים, אלא שבעונותינו הרבים נעלם מאתנו רז זה עד כה, יש לו לר"ר הנכבד עוד הגיון של ברזל לשכנע אותנו שאין בין יהדות ובין קומוניות ולא כלום. כי „אם נאשר בעצמנו את הרבה (!), כי יש ניגוד פנימי בין יהדות ובין האידיאלים של רוסיה החדשה — איזו רשות תהיה לנו לבוא בטענות ובתביעות" על ההמס הנעשה בארץ הסוביטים עד היום ללשוננו, לסופרינו, ולאחינו הציוניים? ... ובכן כרי שתהא לנו רשות „לבוא בטענות ובתביעות" על פושעי-ישראל שברוסיה, מן ההכרח שעלינו להודות שאין בין יהדות ואידיאל הקומונאים ולא כלום! ...

דומני שלא כדאי להשיב על אבסורד כזה ולא היינו מטפלים ב„חתיכת ספרות והגיון" זה לולי נתפרסם בין מאות מורים ומחנכים וקוראים עברים הן בע"פ (בסימפוזיום לשאלות החנוך העברי באמריקה) והן בכתב (בהדואר). והפועל-יוצא מכל החקירה ההיסטורית וההגיונית הלזו הוא „שאין עלינו להצטער (חלילה וחס!) על אשר חלק מהנוער שלנו נגרר אחרי „מהפכנות" כביכול". אדרבא עלינו לשמח על עובדה מרגינה זו. כי הרי „יש ישובי פועלים „מהפכניים" או קומוניסטיים בארץ ישראל, ומי יתן וירבו כמותם אצלנו ואצל עמים אחרים!"

הרבנים האלה היו נרפסים שחור על גבי לבן ובאותיות אשוריות בשבועון העברי הדואר, באותו גליון שבו נתפרסמה מחאה חריפה נגד השתתפותם של מורי יט"א בהפגנת הקורמונאים בא' במאי! ושני מאמרים כאלו באים להם בשלום זה אצל זה, ואין חולה ואין מרגיש... מצד אחד „הקומונאים בא"י משסים את הערביים לפרוע פרעות בישראל ודרכי ציון אבלות", ומצד שני — „מי יתן וירבו כמותם אצלנו ואצל עמים אחרים" ... והפרושים מיותרים!

היוצא לנו מזה: א) כי חנוך עברי שאינו מבוסס על היסוד הרתי-לאומי בעל-כרחו תועה

תרושי תורה

אבל יחיד ומספר תמרורים

(המשך מן החוברת הקודמת)

אל הלקח ארוננו של יוסף, הגאון מהר"י
זצ"ל מדווינסק

תוקפו וענותנותו של יוסף

מאת הרב ישראל דרשאזויק

הנה כדור האחרון זכתה דווינסק לשני גדולי דורנו, שהיו, לפי דעתי, בחינת רבה ורב יוסף בזמננו. כבר אמרו (ברכות ז:) דשמא גרים, ור"מ הזה דייק בשמא (יומא פג:), ושמותיהם הנאים של שני הגדולים הנ"ל נרמו לי לחשוב אולי הם גלגולי נשמות דרבה ורב יוסף, שגם שניהם, לרבות שינוייהם, נשתוו להם בכמה פנים, לא רק בארחות למודם ושיטותיהם השונות, אלא גם בכמה מאורעות שבחייהם.

כי הנה על רבה ור"י אמרו (ברכות סד:) ר"י סיני ורבה עוקר הרים, שבוראי ר"י נמי חריף סכינא (יבמות קכב.) אלא שלא הי' מפולפל כרבה (כדפרש"י הוריות יד.), ורבה נמי ודאי הי' בקי ג"כ אלא שהי' מחודר יותר בפלפול (כדפרש"י ברכות סד.). וככה היו גדולי הדור בדווינסק מצויינים שם. הגאון ר' מאיר שמה זצ"ל, נברא רב ה החזי לכהנא רבה (כרבה בשעתו, שהי' ג"כ כהן הגדול מאחיו, דרבה ואביו מדבית עלי קאתו, ר"ה יח.), אע"פ שהי' בור סיד שאינו מאבד טפה וכל רו לא אנים לי' בכל התורה כולה שבכתב ובע"פ, שהיתה אצלו כמונה בקופסא, ושני התלמודים וכל אביזריהו, גם פוסקים ראשונים ואחרונים, היו חרותים על לוח לבו, וכח זכרונו עד להפליא, גם בכל סדרי היוחסין של גדולי דור ודור למשפחותיהם, בכל זאת הי' מצויין יותר בכח סברתו וחריפותו, כמבין דבר מתוך דבר ועוקר הרים כרבה, וכעין שאמרו (סנהדרין כד.) כל הירואה ר' מאיר

בבהמ"ד כאלו עוקר הרי הרים. והגאון ר' יוסף רזין ז"ל, זה סיני בקודש, אע"ג דהוה נמי חריפא סכיני' בפלפול והגיון ויהי כמעין המתנבר, אעפ"כ הצטיין יותר בכח בקיאותו הבלתי מצוי, שהיתה משנתו סודרה לו בכבלי וירושלמי ורבוותי קמאי כנתינתם מסיני, וכרב יוסף בשעתו הנודע בשם סיני (מו"ק יב.).

וכשם דמליך רבה במתא פומבדיתא ברישא ואחרי כן רב יוסף, כך מליך ברישא במתא דווינסק, פום בדתא, רבה דעמי' הגרמ"ש ז"ל (שישב בה על כסא הרבנות משנת תרח"ם עד תרפ"ו), והדר יתיב הג' רב יוסף ז"ל ברישא (שנתקבל שם לרב עדת החסידים בשנת תרמ"ט ויהי בה לראש עד שנת מותו).

זאת ועוד אחרת. כשם שהי' רבה יחיד בנגעים ואהליות (ב"מ פו.) ובי רבה שיתין תיכלי (מו"ק כח.), והוה אמר מילתא דבריהותא וברחי רבנן (שבת ל:), כעין זה נתקיים בהגרמ"ש ז"ל, שהי' ג"כ יחיד בנגעים ואהליות, גם לרבות נגעי אהלי ביתו, דתרתו הוה איתנהו בי, שכול ואלמון, כי מלבד שלא היו לו בנים, ובתו היחידה יצאה מדעתה ל"ע (אחרי שהשיאה לגדול בישראל, הרב ר' אברהם לופטביר זצ"ל, שנקטף בלא עתו, ערירי ר"ל, והגרמ"ש ז"ל הי' מפליג בשבחו שאלמלי האריך ימים הי' לו לרב), ותחבה סכין בצוארו של הגרמ"ש ז"ל לשחטו ובדרך נס ניצול הימנה [אנב, כשהעירותיו לפי תומי ע"ד הרמב"ם פ"א מק"פ הי"א, שאם נשחט בבת אחת כשר (ורבות פלפלתי בטעמו אלא שאכמ"ל), הראני בספרו שהני' תחת בבת אחת דצ"ל בכת אחת. ור"ל עד היכן הדברים מניעים], ובכ"ו לא נראתה עליו עננה הרת עצבת וחכמת אדם תאיר פניו ב, אור שמח" ובמילי דבריהותא בשמחה של מצוה, בהלכה ואגדה.

וכרבה דאמר ספק בהרת קודמת לשער לבן טהור (ב"מ פו.), כך גם הגרמ"ש ז"ל הי' רכבו

לטהר ספק רשעי עם ישראל. ופ"א יצאו בשבת לקראתו עלמה ועלם ומקטרתו בפיו ויפח באפיו של הגרמ"ש ז"ל את העשן להרעומו, ואעפ"כ לא דן אותו בכלל מחלל שבת בפרהסיא, אע"פ שאינו בוש גם מפני אדם גדול (ע' א"ר סי' שפ"ה סק"ג ואכמ"ל), באמרו דאפשר שלא כיון לחלל את השבת אלא להחציף נגד הרב, בכדי למצוא חן בעיני הנערה על עזותו והוצפתו. וכעין זה כ' בספרו משך חכמה פ' שופטים, דבמגדף, שגם העד צריך לנקוב השם, אם מתזם הרי נקב את השם ויהרג, למ"ד חבר א"צ התראה, אלא דאין מתכוין לנקוב השם רק להרוג את הנידון". ובשעה שיצאו רבים וכן שלמים, בעת המהפכה ברוסיא, ליסד אגודות שונות לחזוק הדת ולהבדיל את החפשים מתוך הקהל, כתב הגרמ"ש ז"ל באחד ממכתביו לכותב הטורים, בשנת תרע"ז, כדברים האלה: „נדע דברי הפשטנים אשר בעופות שהטהורים מרובים אמר להבדיל בין הטמא לטהור, שהטמא הוא הנבדל מהכלל, ובהיות אשר הטהורים מועטים אמר ובין החי' הנאכלת שהוא הנבדל מהרוב, כן במקומות שרובם המה המקולקלין היו צריכים היראים ההולכים בדרכי התורה להבדל ולכנות בשם מחזיקי הדת וכיו"ב, אבל במקומנו שתה"ל רובא דרובא בדגל התורה יתנוססו, והציונים והתמימים מההמון, אשר בעינים סגורות יהלכו אחרי התועים, גם המה לבכם קשור באמונת המסורה לנו למורשה, אז על הממרים להבדל, אבל עם ב"י לא יבדלו ולא יבדילום שלא לדחות אבן אחרי הנופל".

וכשם שרב יוסף, קרי אנפשי' ורב תבואות בכח שור (סנהדרין מב.), וא"ל לתנא לא תיתני ענוה דאיכא אנא (סוטה מט:), כך נתקיים ברב יוסף דומננו, שכרוב גדלו הוה ענותן סגי, כי הגם שלא נשא פני איש, לא הרר פני גדול ולא נחת מפני כל, בכל זאת לא הלך בנדולות ולא נהג נשיאותו ברמה, וכרע כאח התהלך גם עם אלה שלא הגיעו לקרסוליו. ימינו היתה מקרבת כל אדם וידו שלוחה להשיב לכל שואל בדבר הלכה, כגדול כקטן.

וכרב יוסף שלא רצה לנהוג שררה בעצמו כל אותן השנים שמלך רבה, כמ"ש בתום'

הרא"ש שלחי הוריות בשם רב האי גאון והרמ"ה, שהשפיל ר"י א"ע ולא רצה לנהוג שררה בפני רבה, כן רב יוסף דומננו לא התנהג ברבנות בפני רבה דעמי' בדורנו והשפיל א"ע לבוא לפעמים בבית מדרשו של הגרמ"ש ז"ל, בשמיני של חג וכדומה. וכן עשה בשובו דווינסקה אחרי כלות המלחמה (שהתאמצה קהלת החסידים בדווינסק, בסיוע גדולי ריגא, לבזבו ע"ז כחות רבים וסכומים גדולים), שהלך בעצת בני קהלתו לבקר את הגרמ"ש ז"ל בביתו [אנכ, כשמצא שכחו עיניו ומשתמש בבתי עינים, קפי' הגר"י ז"ל ושאל: לאו כהן הוא מר, כלומר כיון שמומין פוסלין בו, מה יעשה לכשיבנה בהמ"ק, איך יעבוד בעינים כאלו. ונכנס בהקירה ובפלפול אם זה בכלל מומין שבעין (ע' בכורות לח. מג: ורמב"ם רפ"ז ורפ"ח מביאת המקדש ואכמ"ל), שמוה סבל הגרמ"ש ז"ל הרבה ענמ"ג, כאשר רמו באחד ממכתביו לכותב הדברים האלה בשנת תרפ"ה].

וכמו שהי' רב יוסף רחמן ורתחן ואנין הדעת (פסחים סיג:) וקרי עלייהו בני קטורה (זבחים סב.) ולאביי ורבא דרדקי (שבת קמ"ב:) ואקפד על ר"ז (חולין יח:), כך הוה רב יוסף דומננו, שנדמה לפעמים כר"ת חן וקפרן ומבטל את כל הגדולים, אכן באמת כל קפדנותו וביטולו הי' רק מן השפה ולחוץ ואורייתא הוא דקא מרתחא בי', אבל בטבע הי' רחמן וטוב ומטיב, אלא שהי' אג"י הדרע"ת ולא היתה דעתו יכולה לסבול דברים בלתי מתאימים אל האמת.

וכשם שרב יוסף לא קיבל עליו הנשיאות, אע"פ ששלחו מתם סיני עדיף, רלפ"ד הרא"ש בשם רמ"ה ענותנותו גרמה לו (שהטעם דכלדאי הנוכר בברכות לא נמצא בהוריות), ולי נראה שרצה בזה לחלוק כבוד לרבה מפני כהונתו ולקיים בו וקדשתו לכ"ד שבקדושה, לפתוח ראשון כו' (נטיין נט:) [ואולי אל זה ירמוזן ג"כ מילי דר"י (סנהדרין נב:) בהא דמייתי מדתניא ובאת אל הכהנים וגו' בזמן שיש כהן יש משפט כו', ואי"ה במק"א יבואר באורך], כך הוה ברב יוסף דומננו, בשעה שכל גדולי רוסיא עשו הכנה דרבה בשנת התרע"ח

דאע"פ שהראהו הב"ה למשה ד"ת וד"ס ומה שהסופרים עתידין לחדש (מגילה יט:), מ"מ הרי אמרו בנדרים (לח.) שהפלוט לא ניתן אלא למשה ולזרעו, ומשה נהג בו טובת עין ונתנו לישראל, כי ע"כ רק הבקי נקרא סיני, כדפרש"י סוף הוריות, שמשנתו סודרה לו כנתינתה מהר סיני, לפי שיש לו מעלת קדושת סיני, כפי מה שקיבל חלקו בתורה שניתנה לכאור"א מישראל בהר סיני.

והדבר תלוי לפע"ד בפלוגתת הבבלי והירושלמי, בעשה שלפני הדבור ועשה שלאחר הדבור מאן מינייהו עדיפא, דלפ"ד הירושלמי, חלה רפ"ב, שהובא בתוס' (קידושין לח.) אין עשה שלפני הדבור דוחה ל"ת, ושיטת הבבלי להיפוך, דאדרבה בעשה שלפני הדבור פשיטא לן טפי דרחי ל"ת, כמ"ד ביבמות (ה:) ומכולחו נמי שכן ישנן לפני הדבור (וע' שאנ"א סי' צ"ו ואכמ"ל), ואזרו הבבלי והירושלמי לטעמיהו בפ"ק קידושין (כט.), דבבבלי מיתי ראי' שהאב חייב למול את בנו מקרא דוימל אברהם את יצחק בנו, ואילו בירושלמי שם מיתי קרא דוביום השמיני ימול וגו', דלכאורה מר מ"ט לא אמר כמד ובמאי קמיפלגי (וע' בס' כורת הברית ד"כ ע"ב שהאריך בזה), ולע"ד תרויהו לשיטתיהו אזלי, דהירושלמי עדיפא ל"י עשה שלאחר הדבור משו"ה מיתי קרא דוביום השמיני ימול, שהוא לאחר הדבור, וכמ"ד בירושלמי מו"ק פ"ג ה"ה, דאין למדין דבר קודם למת"ת, אבל הבבלי דעשה שלפני הדבור עדיפא ל"י, נח"ל טפי לאתווי מקרא דלפני הדבור.

וטעם המחלוקת שביניהם נראה דתליא נמי כהך דלעיל, שהרי גם בזה מצד הסברא עשה שלפני הדבור עדיפא וחמירא טפי, כיון שנצטוו עליה עוד מקודם מת"ת וכשם שקודמת בזמן יש לה קדימה גם במעלה, אלא שאין לה קדושת הר סיני בעשה שלאחר הדבור.

אמור מעתה דהא דשלחו מתם סיני עדיף היינו משום דבני מערבא אזלי לשיטתיהו בירושלמי, דמעלת קדושת הר סיני עדיפא טפי, אבל לשיטת הבבלי אין ראי' דסיני עדיף, ואפשר שפיר לומר דאדרבה עוקר הדים עדיף.

לאספה מכוונת מנבחרו היהודים שבכל המדינה, ובעיר הבירה העמידו „שלומי אמוני ישראל“ בראש רשימת הנבחרים את הגר"ו ז"ל, שישב אז בפטרונרד, ושלחו מתם גם לדווינסק שהוא ראשון למועמדים, הודיע הגר"ו ז"ל בטלגרם להגרמ"ש ז"ל את הסכמתו להעמידו ברשימת דווינסק, ששם כהן קורא ראשון ואחריו הגר"ו ז"ל שני לו.

והנהגה בהא דשלחו מתם סיני עדיף ראיתי מקשים דא"כ אמאי קי"ל הלכתא כרבה לגבי ר"ו בר מתלת, לפ"ד הסוברים דלאו דוקא במילי דב"ב אלא בכלא תלמודא (ע' הקדמת ס' ישות' אבן שתי). ויש שהעירו דתליא במחלוקת שבין תנא דמתניתין (אבות פ"ב) בשם ריב"ז, דר"א בן הורקנוס מכריע כל חכמי ישראל, ובין אבא שאול משמו, דר"א בן ערך מכריע את כולם, משום דראב"ה הוה סיני, בור סוד שאינו מאבד טפה, וראב"ע כמעין המתגבר, דהיינו עוקר הרים, ע"ש ברע"ב ותפא"י ובחי' הגרש"ק או"ח סי' קל"ו וישות' עמודי אש סי' ט"ו אות ד' באריכות.

בשגם יש להעיר, דלפ"ד התוס' (עירובין מ.) הלכתא כותי' דרב ששת כלפי רב חסדא, משום דסיני ועו"ה סיני עדיף [אלא שי"ל דהתם בלאה"נ ה' גדול ממנו, כמש"ש בתוס' מקודם, כדאשכחן בכמ"ד בעי ר"ח מר"ש, ועוד דר"ש עוקר הרים ומחודד נמי הוה, ככמנחות צה:], ובאב"י ורבא קי"ל כרבא חוץ מיע"ל קנ"ם, אע"ג דאב"י הוה סיני ורבא עו"ה, כמ"ש הרחיד"א בפתח עינים (עירובין נג.) ובס' לוי' חן להרחא"ז דט"ו ע"א.

ולפעד"נ אף דשלחו מתם סיני עדיף אכתי לא מכרעא מילתא והדבר שנוי במחלוקת. דהנה מצד הסברא נראה דעוקר הרים עדיף, שהוא כמעין המתגבר להבין דבר מתוך דבר, דמהאי טעמא בינת נבונים עדיפא מחכמת חכמים, וכדאר"ה (כתובות קג:) אם ח"ו משתכחא תורה מישראל מהדרנא לה מפלפולי, וי"ז מאות ק"ו וג"ש וד"ס נשתכחו בימי אבלו של משה והחזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו (תמורה טז.). אלא שהבקיאות יש לה מעלת קדושת הר סיני, משא"כ החריפות והפלפול,

ועוד בה שלישיה. כשם שרבה ור"י חלקו כבוד זה לזה, דרבה קרי לר"י מר (עירובין נא. — אלא שהרש"ש לא גרים ל"י), שהי' חולק לו רבה כבוד (כלשון תוס' הרא"ש סוף הוריות בשם רה"ג), ור"י בעי מיני' דרבה (עירובין עח:), כך רבה דעמי' בדורנו ורב יוסף דזמננו נהגו כבוד וסלסול זה בזה, שהגרמ"ש ז"ל לא הי' משיב על דברי הגר"י ז"ל בפניו והי' קורא אותו בשם רבן של החסידים, והגר"י ז"ל הי' הושבו להגרמ"ש ז"ל בין הלומדים היותר גדולים כדור מבצעדו, שהם היו, לפי דעתו, הנאון ר' דוד פרידמאן זצ"ל מקארלין והגרמ"ש ז"ל.

והנה מלבד בקיאותו ושקידתו המופלגה של הגר"י ז"ל, אשר כמוה לא נהיתה כמעט מימות רבנו הגר"א זצ"ל מווילנא וכמוה לא תוסיף בדורות רבים, עוד עלה ונתעלה על כל בני דורו בכח דמיונו והגיונו הנפלא, לרמות מילתא למילתא ודוגמא לדוגמא, לקשור הכל בחבל ונימא בנימא ומשיחה במשיחה ולדלות דליות מים מתוקים מבארות עמוקים, כאשר יעידון עליו ספריו הנדפסים. ולדוגמא הנני מביא אומר מן החדוש ששמעתי מפיו לקשור אם בשקל שלם אפשר לקיים מצות מחצית השקל, דהיינו אם נדר המחצית נכלל ג"כ בכלל השקל השלם (ואין זה ענין, כמובן, להתחייבות תשלומין וכיו"ב, שיש בכלל מאתים מנה), ותלי לה בפלוגתא דרבי ורבנן (מנחות קז:): בקטן והביא גדול אם יצא, דענין המחלוקת הוא אם הקטן הוי נמי בכלל הגדול, או שהם שני דברים שונים לגמרי, וכעין דוגמא הביא מהא דתניא (הוריות יג.) הוא ואביו ורבו בשבי כו' אמו קודמת לכולם, שלכאורה הו"ל משנה שא"צ, דתיפוס ל"י שהאשה קודמת לאיש להוציא מבית השבי, כדתנן התם בהדיא, אלא דגדר איש ואשה אינו בכלל הדין דאב ואם, שהמדרגה הקטנה דאיש ואשה אינה בכלל הגדר העליון דאב ואם.

והמבין ימצא בספריו פנינים ואבני הפז בכל אחת מן השורות, גילוי חדשות ונצורות, וכל מלה מדוקדקת וכוללת רעיון שלם ומקוץ דברים שלא שמעתן אוזן מעולם (ומרנלא

בפומי' שכשנתכוין לדבר שאפשר להאמר גם משמא דאחרוני כותי' הוא כותב בלשון „אך כך“, ואם הי' מחדש דבר שלא קדמו אדם, וכנגד הכל, דרכו לכתוב „אך באמת כך“ — האמנם בגליון הצפנת פענח, פ"א מתפילין, במש"כ „אך באמת הא דנקט בגמ' כתב האזכרות בזהב יגנזו לאו דוקא אזכרות, אלא דבשאר תיבות יכול למחוק“, ציינתי ע"ז שכבר קדמהו הש"ך יו"ד סי' רע"ו סק"ו), והכל ברמז ובקצור לשון. ולדוגמא אזכיר מה שחידש בד' האדר"ג פל"א, ויצר באדם כל מה שברא בעולמו כו', מלאך המות בעולם מה"מ באדם זה עקיבו של אדם, והכל נדחקו לפרשו בדרך הדרוש, דרגלוהי דבר נש ערבין בי, מה שאינו במשמע כלל, דכל מאי דחשיב התם בעולם ובאדם זהו בדברים שבטבע, ע"ד הפשטיות, כי ע"כ הגר"א מחק זה לגמרי, ובצפנת פענח פ"ג מק"ש הי"ז פי' ע"פ בקיאות נפלאה בהך דנזיר (נא). דעקב אין בו שום חיות. וכל זה רמז בשורה אחת.

אפס כי עז שכלן השנון, כברק המבריק, בדמיון נפרז ורבוני בקיאות, גרם לו לפעמים לחדש גם דברים שקשה לסמוך ולהסכים עליהם. כגון שיצא להקל בסירכא מתוך הגומא, ע"פ ד' התוס' (ב"ב קנד.) דשמא בחייו לא היו גומות ומחמת מיתה יש שם גומות, דלפ"ז י"ל שנעשית הגומא בריאה לאחר שחיטה מ"ה מ"ה מ"ה מ"ה מ"ה, אע"פ שאין הכרח לסברא זו, לדמות הגומא שבהריאה לגומות של השערות.

וכגון שיצא לחלוק על הפוסקים, דמחמרי גבי מליחה בשמן יותר מבכחוש, משום דקיי"ל מליח כרותה דצלי, ובצלי אמרו (חולין צז.) שאני חלב דמפפעע, והוא ז"ל הי' אומר דדוקא בצלי לחוד הוא דמפפעע בכולו, אבל במליחה אדרבה השמנונית ממתיק המלח, כמ"ש התוס' בשבת (קח.), ואין האיסור מפפעע בכולו, אע"פ שאין הכרח לדמות הענינים, דהתם השמנונית מעכב שאין המלח מתערב יפה עם המים ומתיש את כחו מהיות מי מלח עוין ואינו כמעבד, משא"כ לענין נתינת טעם אה"נ דבשמן מפפעע האיסור בכולו גם במליחה כמו בצלי. ובכלל לא הי' סיפק בידו לצמצם את רעיונותיו

נ"מ אם גדול במינו, וע' ביומא דף ס"ד ע"ב ואכמ"ל. אך כ"ז לדינא אבל הנוגע לענין המציאות עיקר הגדר בזה הוא השלום והמנוחה, ובפרט בעת כזאת אשר פור התפוררה הארץ ונתבלבל היישוב וממשלת הזלה נתנבר, ועיר חדשה מבואר ב"ב דף כ"ב דהבא לסמוך אינו סומך, ובפרט גדר נקוטאי דב"מ דף פ"ג ע"ב ומונין לה משיבתה, עירובין דף כ"ו ע"ש בגירסת הבבלי והירוש', נצרך בזה להתיישב הרבה. וע' נזיר דף ל"א דסומקא לבישרא ואוכמא למשכא, וע' תוס' מנחות דף ק"ז ע"ב נבי קרבן איזו עדיף, וזה משום דנבי משולחן נבזה ליכא גדר טוב רק נאה. והנה עורות קדשים הוה לכו"ע קנין העצם ויכולים הכהנים לקדש אשה, ובזה א"ש מ"ש התוס' בקידושין דף נ"ב ע"ב גבי לך, אך מבואר בספרי דין האש קאי על עולה ורק עורה לכהנים וזה שלך ממש לקדש אשה וא"ש. וזה ר"ל מה דמבואר בקרא פ' ויחי, בבוקר יאכל עד ולערב יחלק שלל, ע' זבחים דף נ"ד, ור"ל כך, דעד לא הוי קנין רק לאכילה וזה בשר קדשים דרק משולחן גבוה ולא שייך חלוקה, אבל בערב דמחלקין העורות כמבואר פסחים דף נ"ז ע"ש, שם הוה חלוקה גמורה ושלל הוה קנין, כמבואר סנהדרין דף צ"ד ע"ב וכ"מ ואכמ"ל בזה. כ"ד ידידו יוסף רזין רב מדווינסק.

והנה הכתוב אומר (שמואל א, ד) נס ישראל לפני פלשתים וגם מגפה גדולה היתה בעם וגו' וארון האלקים נלקחה וגו' ותשבר מפרקתו וימת וגו', ותקרא לנער אי כבוד לאמר גלה כבוד מישראל אל הלקח ארון האלקים ואל המי' ואישה, ותאמר גלה כבוד מישראל כי נלקח ארון האלקים, ופי' המפרשים שחזרה ואמרה דעיקר גלות הכבוד הוא בעבור כי נלקח הארון. וכן נדמינו בשנת הצרות הזאת, אשר עמנו טובע בים צרה, נס ישראל לפני אויביו בארץ ובגולה בכמה מדינות, ומגפה גדולה היתה בעם וכמה קדושים נשברה מפרקתם וימותו, אבל עד אחרון הכביד וגלה כבוד מישראל כי נלקח ארונו של יוסף. נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש (כתובות קד.).

ארץ רייסן (ראגאטשאוו) הרה וילדה, ארץ

ולעייין בספרי האחרונים, להיותו משוטט תמיד במרחבי ים התלמודים ורבותי קמאי, במוחו הבהיר ובהגיוניו הנפלאים. ואף את הירושלמי למד בלי מפרשיו, באמרו שהם מבלבלים אותו. אבל שלא זכתה אמריקה ליהנות מזיו אורו, זאלו זכינו לבקשו לבוא הלום כרב הכולל וראש הרבנים אפשר שהי' מתרצה, כאשר הבנתי מתוך שיחה שהיתה לי עמו בקיץ תרפ"ה. ואמנם כדאי הי' לנו לראות ולשמוע את איש המופת והפלא הזה; ומי שזכה לכך ראה את התורה בכבודה ובעצמה, כי תורה עטופה בנוף של בו"ד ועצמות יוסף הי' לנו לעינים, שכל נימי מוחו ואותיות המחשבה שלו היו משולבים ומלוכשים אך בתורה, כי לא הי' דבר אפי' במילי דעלמא שלא נסתכל בו אלא מתוך אספקלריא של בבלי וירושלמי.

מבין חליפת המכתבים הרבים שהיו בינינו משך עשרים שנות עבודתי, בתור רב אבד"ק העזיזא הסמוכה לדווינסק, הריני מעתיק מכתב גלוי אחד מהגר"י ז"ל, שהוא לפי דעתי טפוס ביותר, המראה בעליל עד כמה היתה התורה אצלו לאספקלריא שבהיים, שממנה שאב עצה ותושי' גם בכל מילי דעלמא. המכתב בא בתור תשובה על שאלתי עצתו בשנת תרע"ח, אם לישנות מקומי לעיר פסקאוו, שהיתה מלפנים חוץ לתחום המושב ואחרי המהפכה נפתחו שערי' לפני אחב"י שנהרו אלי' לאלפים, וכל בני העיר הפצירו בי להיות להם לרב ומשכורתו פי המיט מאשר ברעזיזא, ותהי תשובתו הרמתה אלי בזה הלישון:

הנה זה תליא בבעיא דירושלמי פ"ו דיומא, גבי משובה בנופו ומשובה כמראה איזו מהן קודם, והמסקנא דמשובה בנופו קודם, וביומא דף כ"ה ע"ב הוה זה מחלוקת דתנאי אם אזלינן בתר איברא דבשרא או בתר שומנא דבישרא, וע' יומא דף לט, גבי ימין דסגן ושמאל דכה"ג איזו עדיף, וביבמות דף לט גבי חליצת גדול, ע"ש בזה. והנה לפי מכתבו ודאי איברא דבשרא היא העיר פסקאוו, אבל שומנא דבשרא היא עיר רעזיזא, עיר מפורסמת בישראל, וע' בתוס' שבועות דף ט"ו דיש נ"מ בין נאה לגדול, דנאה ודאי עדיף משא"כ גדול, וגם

וייל הוא „וייל“ של איש „בראָנו“, עכ”פ לא נדייק בשמות לו יהי' כדבריו, אבל מכיון דחזינן שתיבת לאַנד נשמטה ותיבת „דע“ בראָנקס נשארה, י”ל דטעם השערותם של אותם מומחים שמהם שאבתי הידיעות נכון הוא דלכן נשארה תיבת „דע“ לומר דזה הוא חלק מנוא יאָרק.

ועל הב' טעמים אשר גם כתר”ה ז”ל מודה ואומר כי נאמרו בהשכל ודעת לא ברירא לי תשובתו, כיון דחזינן מהרחובות ומהמספרים שבראָנקס נמשך לנוא יאָרק, א”כ מדוע יכתבו בשם הפרטי, אבל ברוקלין גם הוא מודה דנבדלת ונפרדת לגמרי מנוא יאָרק וגם בל”ז כתבתי טעמים ונימוקים לחלק בראָנקס מברוקלין.

באות י”א מהלק כת”ר ז”ל דנהר האָדסן ואיבט ריווער ל”ד להא דהביא הרמ”א והוא בב”י בשם מהרי”ק משום דהתם הם נהרות מינהדים וכו', וכן ברוקלין שיש נהרות שונים שאין להם התחברות כלל, לכן יש לכתוב על מי נהרות, אבל על נהר האָדסן המושך כנדר אב כותב האָדסן נכלל בו כל הענפים כולם וכו'. פלא לי דאפי' מי שרואה רק את לשון הרמ”א בלתיוד ולא יותר יראה שכתב שתי נהרות שופכות, וא”כ הלא הם מחוברים במקום אחד ואח”כ נפרדו אחד מחבירו, ומכש”כ אם נעיי' בג”פ אות נ”ה במה שמתמה על הרמ”א ז”ל שלא חילק בין נהר לנהר ומהרי”ק הלא חילק בין נהר גדול לנהר קטן ומסיק דהרמ”א חילק על המהרי”ק, אלמא דאפי' בנהר גדול כמו האָדסן וכדומה ג”כ מיירי הרמ”א, ואפי' להב”ש דלא הרגיש ביה ומפרש באות י”ח דבריו הרמ”א כהלבוש והוא כהמהרי”ק או להג”פ דעכ”פ המהרי”ק והלבוש בודאי מחלקים בין נהר גדול לקטן, כל מחלקותם הוא רק אם צריך להזכיר את הנהר הגדול שאבד את שמו היינו, אם צריך להזכיר רק את הקטן או צריך להזכיר את שניהם, אבל כ”ז דלא אבדו שמם אין שום חילוק בין גדול לקטן והדבר פשוט מאד ואין במה להאריך.

באות י”ב תירץ כת”ר ז”ל הערתו מהרעזר וואר שיש לכתוב, ובתחילת דבריו הזכיר נוא יאָרק וברוקלין, ובסוף דבריו חזר והורה במקצת

ליטא ופולין (וורשא וסלוצק) גידלו שעשועי, אוי נא לה אמרה דווינסק כי אבדה כלי חמדתה. ולא רק דווינסק בלבד, אלא כולנו אבדנו אבדה שאינה חוזרת, וכנסת ישראל כולה מבכה על מבחר בני', מאנה להנחם על ראש בני' בוני', כי יוסף איננו, בשנת הע”ה לימי חייו (כשנות הגר”א ז”ל). עליו אמרו (הוריות יג.) חכם שמת אין לנו כיוצא בו, ומי יביא לנו תמורתו, אוי מה הי' לנו!

לתיקון גימין

(המשך)

מאת הרב משה בנימין מזמוש

באות י', מה שהשיג על ג' הטעמים שהבאתי בשם ידינ' הרב הגאון ר' חיים ביק שליט”א, דא”צ לכתוב בראָנקס רק נוא יאָרק ועל טעם הראשון דבראָנקס נקרא „דע“ בראָנקס, וכתבתי עפ”י השערות מומחים בזה דכונת „דע“ בראָנקס הוא החלק בראָנקס מנוא יאָרק, (פה אמצא מקום להעיר כי דבריו אלו לא יצאו מפי ידידי הגר”ה הנ”ל רק אני שאספתי חמר לברר היטב השם זה, וקבעתי ידיעות מומחים, סמכתי על זכרוני וצרפתי זאת אל דברי ידידי הרח”ג הנ”ל, ואולם אח”כ ראיתי כי זכרוני הטעני וטעמו ונמוקו הוא מצד אחר וז”ל ויש ס' גדול איך לכתוב תיבת „דע“, ואם כותבים בראָנקס בלבד לא יתכן שהלא לא נקרא בו, ולכן בודאי אין לכתוב שם הפרטי עכ”ד, וגם כת”ר מודה בזה, ואף שכתב בן מחמת ההרגל לקצר השמיטו היהודים תיבת „דע“, אבל עכ”פ מודה כי באיזה ערכאות נמצא תיבת „דע“, וא”כ הי' צריך לכתוב תיבת „דע“ בלשון דמתקריא כי עכ”פ גם עתה קורין כן, ובתחלה בודאי נקבע השם הזה, וא”כ יותר טוב להשמיט שם הפרטי). ואף שכת”ר ז”ל הקשה ע”ז מדוע לא יקראו „דע“ מאנהעטין וכדומה, אנכי אמינא ולטעמו מדוע לא נקרא „דע“ בראָנוויל, אשר גם קריאת השם בראָנד

אומר כן כי אין עצה אחרת בודאי הדין כן ולחנם חשדוני. על אות ט"ז אינני יודע למה הביא הרמב"ם והטוש"ע, אטו דברנו בזה היכא דנפסל הגט שיכולים לכתוב גט אחר, הלא כל דברינו ה' רק דגם אם אמר הבעל סתם, כתבו גט לאשתי, ולא זכר שם האשה, כונתו לאשתו פלונית, ע"ז הבאתי תשו', "שם ארי", שהעירני רב גדול אחד, ובאתי כונת השו"ט של הש"ס, וא"כ לא העיר כלום.

על אות י"ז לא אראה שום השגה ואין בדברי שום עירוב פרשיות, כי אף דהם ב' חירושים, כמש"כ כת"ר ז"ל, הרואה יראה החילוק שבין הזוה"ק לבין רב שרירא גאון; אני לא כתבתי להלכה למעשה לכתוב בברוקלין קאנארסי ר"ר ווער, והראי' היותר מוכחת כי אין עושים כן רק כתבתי בלשון ואפשר ובעיקר הדבר הלא ראה איך שועה"ר פרסם בעתון יומי, מארגען זשורנאל", כי כן הוחלט, וזה הוכחה היותר גדולה, כי הוחלט כן, ואם כת"ר ז"ל אינו מסכים עליו יכתוב שאינו מסכים, ובאמת אני לא חדשתי ולא שניתי מכפי מה שכתבו עד עתה בשמות הנהרות וגם לא בחלק ברעקס, ורק כל חירושי ה' שלא לכתוב הסביבות, ובוה גם הוא מסכים.

בשולי הגליון: על מה שהשבתי בספרי "תיקון גיטין" על השגותי' וכתבתי שם בצד 30, בזה הלשון: ועוד מעיקרא דדינא פירכא דאטו מפני שתרגומו של איסט הוא מזרח, וריווער נהר, נתבטל שם העצם, אדרבה, זוהי הנותנת דמשו"ל הוא נקרא שם העצם כך עכ"ל שם. עכשיו מצאתי סיעתא לדברינו בתשו' רעק"א ז"ל סי' קט"ו בד"ה ובאין ז"ל וא"כ י"ל דדי לכתוב על, "נהר מילכען דיק" אף דקצתם קורין, "מילכען פלוס" וקצתם קורין "מילכען טייך" כי פלוס ודיק וטייך אינם שמות העצם והם רק ע"ש משיכת הנהר ועיקר השם המוסמן בשם מילכען וכ' עכ"ל ואף דהתם שאני שיש לנהר שם עצם ממש מילכען בכ"ז הזינן לדעת רעק"א לכתוב, "נהר מילכען דיק אף כי תיבת נהר ודיק משמעותן שוה, אלא דעשו לתיבת דיק שם העצם, וכן י"ל גם באיסט ריווער דנעשה שם עצם.

כי בברוקלין נכלל הרעזערוואר במה שכותבין מי נהרות, ורק טענתו על נוא יאָרק שיש להזכיר גם הרעזערוואר משום דבנוא יאָרק אין כותבין אלא רק נהר האָדסן ולא יותר, וגם וויליאמסבורג לפ"ד, אך באמת גם על נוא יאָרק, וכן על וויליאמסבורג ל"ק ואף שכותב כי הטעמים שמבוארים בב"ש אינם שייכים להכא, לו יהא כדבריו, הלא אנכי כבר הבאתי את הב"ש וביאורי הגר"א והמשיב דבר לענין אם נתוסף נהר איך לעשות וא"כ גם הכא כן, דהלא מתהלה, בעת שהתחילו לסדר גיטין בנוא יאָרק, עדיין לא ה' שייך חלק העיר ברעקס לנוא יאָרק ולא ה' הרעזערוואר רק אח"כ נתוסף, וא"כ דמי כמו שאר נהרות שנתוספו, דהיינו האיסט ריווער וכדומה, שדברנו מזה כבר. ואפשר שגם בווייליאמסבורג ה' כן או אולי משום שלא לעשות חילוק בין נוא יאָרק לווייליאמסבורג, ובאמת בווייליאמסבורג עדיפא יש לתמוה מדוע כתבו שם נהר האָדסן, אך אין להאריך בזה כיון דעכשיו כבר בטלו הסביבות. באות י"ג דבריו אינם מובנים, הלא אנכי לא חידשתי שם שום חידוש אלא למדתי זכות על סידור גיטין של הרבנים הקדמונים, וכתבנו דאין לשנות הנוסח הנהוג עד עתה, וא"כ מה מקום להתנפלות שלו שכתב ז"ל, ומשום זה מוכרחים רבני עירנו לסמוך על כת"ר ז"ל וכו', כאלו אנכי תקנתי הנוסח הנהוג עד עתה בסדור גיטין.

על אות י"ד אינני מוצא לנכון מה להשיב כי על הדוגמא משבועות שהביא הודה בעצמו כי איננו דומה לנ"ד, ומ"מ לרעתו דוגמא היא, ומה לי להתאמץ ע"ז, ומה שתירץ ראיתו השני' מיומא לא מצאתי שם רק השגה זאת, איך אויל בתר איפכא ולא יותר, ולכן למותר לי להסביר עוד פעם ואקוה כי המבין יבין.

על אות ט"ו ברור כמ"ש בספרי, ומה שתפס אותי כאלו צחקתי מעצמו המחוכמה, שבאמת אכפול הדברים שלא יחשדוני כי ח"ו אני מדבר גדולות נגד רבותינו נ"ע, כי לא כתבתי כי אם על הקושיא שלו, על איזה אופן שייך הוצאת לעז ע"ז כתבתי כי היא עצה מחוכמה משום דאינו צריך לזה כמש"כ שם, אבל אם הנוב"י

זמר למוצאי שבת

מאת כ"ק רבנו הגדול מרא דארעא קדישא הר"ר אברהם יצחק הכהן קוק זצוק"ל

<p>ה. וללכבות אמולות רוח חיים ולפרחים קמולים טל שמים ולנפ' נואשים חלד מצהרתי' עתה יקום מיהודא וירושלים לשמח לבב נערי ושבי ואלהי אבי לי יביא את אליהו הנביא את — אליהו הנביא.</p>	<p>ג. ומגלות לי יקרא דרור וממחשך אצא לאור ומארץ מאפליה להר המור ולמרום הרים ממעקי בור ומבשר טוב ינים כל עצבי ואלהי אבי לי יביא את אליהו הנביא את — אליהו הנביא.</p>	<p>א. ישמח לבי וקרבי ויגל דמי וחלבי וירום ונשא מצבי לעת יקיץ אריה ולביא ואלהי אבי לי יביא את אליהו הנביא את — אליהו הנביא.</p>
<p>ו. וחלשים נדכאים ימלאו נבורה וסוכה נופלת לתומה בצורה ועלובת נפש בשמחה אזורה ולישראל יאמר עורה עורה וישוב ופרח וחי לבבי ואלהי אבי לי יביא את אליהו הנביא את — אליהו הנביא.</p>	<p>ד. ובני הנפוצים בעבריים יאספו יחד העדרים וירנו בראש הרים ללקט כל הנפזרים אל ארץ תאני וענבי ואלהי אבי לי יביא את אליהו הנביא את — אליהו הנביא.</p>	<p>ב. ונחומים ימלאו כליותי וששון ידשן עצמותי ומציון תבאנה תנחומותי כי יהפך לשחר ערבי ואלהי אבי לי יביא את אליהו הנביא את — אליהו הנביא.</p>

בטוחים אנו שכמונו כן קוראנו יהיו אסירי תודה להרב ר' שמואל ברוך שולמן נ"י מירושלים עה"ק על המציאו לנו, ביחד עם קונטרסי' הנחמדים „מילי דהספידא“, „אגרות ועולת ראי“, את הזמר הנפלא, הנלהב ומלבב הזה של כ"ק רבנו זצוק"ל. כראי הוא שימצאו לנו סגנונים אומנים שיתאימו תנו נגינה לזמר זה, למען יהי' שגור בפיות צעירנו וזקננו לשיירה ולזמרה במוצאי שבתות בכל בית בישראל.

יצא לאור ספר חדש בשם

דרשות שלמות על פרקי אבות

מאת

הרב ר' חנוך זונדריץ לעווין, רב דביהכ"נ „עדת ישראל ומשניות" בנוארק, נ. דזש.

הספר מכיל י"ח דרשות שלמות על כל ששת הפרקים ממסכת אבות המתאימות בשביל כל רב ודרשן לדרוש אותן ברבים בשבתות הקיץ. הדרשות כתובות בסגנון יפה והתוכן מלבב מאד. התמונות והציורים הנמצאים בספר זה לרוב לקוחים מחיי בני ישראל באמריקה, ובשעה שהרב או הדרשן חפץ להתלחף את דרשות פרשת השבוע בדרשות על פרקי אבות, הוא ימצא בספר הנזכר דרוש מוכן המקביל למטרתו.

מהיר הספר דולר וחמשים סנט. \$1.50. את הספר אפשר להשיג רק אצל המחבר

RABBI Z. LEVINE, 249 Avon Avenue, Newark, N. J.

אידישע אבטיילונג

דער עתיד פון אידישקייט אין די „סאוטה“

פון הרב חיים וויליאמאָזסקי

שווינדט זאָ ווי זאָ ביסלעכווייז, ער איז „כמויז לפני רוח“ ער האָט פארלאָהרען זיין געוויכט און ממילא זיין השפעה. ער איז אַליין מפּרד בין החיים והמות. די עקאָנאָמישע באַדינגונג גען האָבען פון איהם אוועקגערויבט זיין געוויזט, ער איז איינגעוויקעלט אין אַ טלית שכלה דולה, ער יוצט אין אַ וועגעלע וועלכע דער עגל הזהב שלעפט און ער קען שוין זיך מעהר נישט קאָנטראָלירען. די איינציגע וועלכע פיהלט נאָך אַביינקעניש, נאָך כשרות, נאָך רעליגיע, נאָך אַ רעליגיעזען חנוך — איז די היימישע מוטער. דער עקאָנאָמישער מצב האָט אויף איהר נישט געמאַכט אַזאָ ווירקונג ווי אויפ'ן מאַן און צוליב איהר טאַקע און אַ דאַנק איהר וואַקעלט זיך נאָך דער נר ד' נשמת אדם. צוויי שעהן די וועלכע האָבען נאָך געהאַט אין זיך אַ פונק פון אידישקייט, זיינען געווען די וועלכע זיינען ארויס פון אַ תלמוד תורה אָדער ישיבה. אָבער דער כאַפּלאַפֿלעבען האָט זיי אויך איינגעשלאָנגען ווי ס'האָט איינגעשלאָנגען דעם פּראָסטען מענשען.

אַז אַ אידישע פאַמיליע איז געקומען פון דארשונעשאק נאָך אַ ניו יאָרק, האָבען זיי געדאַרט די מעגליכקייט פאַרטוזעצען כמעט דעם זעלבען נאָנג פון לעבען. שוהלען זיינען געווען בנמצא; אַ חדר, בית הספר, לאַנדסלייט, א.א.וו. וואָס אזוינס האָט זיי גענויט אויפצוגעדען אידישקייט? סייידען במזל'דיגע מיטווייליגקייט.

לאָמיר אָבער געהמען די זעלבע פאַמיליע ווען זי איז געקומען אין אַ שטעטלעך, ווי באָר לינגטאָן, למשל, אין די סאוטה, און עס איז

איך בין נישט אויסען אין מיין מאמר צו ווייזען די חלוקי דעות צווישען מיר און הרב ניסן טעלושקין, וועלכער האָט אין זעהר אַ לאַך נישען אופן אַנאַליזירט אייניגע גורמים, וועלכע, לויט נאָך זיין מיינונג, זיינען פאַראַנטוואָרטליך פאַר דעם טראַגישען מצב פון דעם אידישען רעליגיעזען לעבען אין אמעריקא.

ווי טיעף הרב טעלושקין'ס קוק זאָל ניט זיין, ווי ברייט די כאַראַקטעריזירונג זאָל ניט זיין, געהמט עס, לויט מיין מיינונג, דאָך נישט אַרום דעם מצב אין גאַנץ אמעריקא. און דער פאַר וויל איך דאָ אין אייניגע שטריכען באַטאָנען מיינע איבערצייגונגען צו וועלכע איך בין געקומען נאָך אַ פאַרויכטיגע פאַרשונג איר בער די רעליגיעזע און רעליגיעזסאַציאלע פּראָבלעמען אין די אידישע ישובים אין די סאוטה.

הרב טעלושקין דערמאָנט צוויי הויפט גורמים, דער ערשטער גורם זאָגט ער איז, וואָס אונזערע עלטערען האָבען נישט געשיקט נאָך אמעריקא די בעסערע, די עדלערע און מעהר משפיעדיגע עלעמענטען, וועלכע וואַלטען געדאַרפט זיין אינטעלעקטועל און רעליגיעז שטאַרק גענוג צום באַקעמפען אזעלכע זרמים וועלכע האָבען אונטערגעגראָבען דעם אידישען גייסט אין אמעריקא.

ער איז אפשר גערעכט, בנגע צו אזעלכע גרויסע קהלות ווי ניו יאָרק, שיקאָגא, פּילאָדעל־פּיא, א.א.וו.

דאָס האָט אָבער לגמרי נישט צו טאָהן מיט דעם מצב אין די סאוטה. דער אַלטער דור וואָס איז אַהער געקומען מיט יאָהרען צוריק, פאַר-

רבנות בירושה מדור לדור. דאָ אָבער „געהט“ מען אויף רבנות, מען האַלט אין איין געהן. דאָס בין איך אָבער נישט אויסען, איך וויל נאָר באַטאָנען, אז די אורזאָכע קען אויך נישט באַנוצט ווערען צו כאַראַקטעריזירען דעם תהו ובהו וואָס ס'הערשט אין אידישען רעליגיעזען און סאָציאַלען לעבען אין די סאוטה.

גראַדע אין די קלענערע ישובים איז דאָ איין רב, און יעדער איד זיצט זיך טאַקע „תחת נפנו ותחת תאנתו“, ער מופט נישט, ער זעהט דעם רבי'ן אַלע טאָג, ער ווייס דעם רבי'ן און דער רבי קען איהם, און גאַנץ אָפט דערלאַנגט די אינטימליכקייט צווישען רב און בעל הבית אזוי טיעף, אז דער לעצטער דערצעהלט פאר'ן רב אַלע זיינע פאַרבאָרגענסטע דאגות און שמחות, און דאָך, ווען עס קומט צו רעליגיעזע אנגע- לעגענהייטען איז די השפעה פונ'ם רב זעהר קליין.

די סאוטה איז אַ פּרשה בפני עצמה, און עס איז כדאי מען זאָל זיך מיט דער דרום-פּראַע באַזונדער אָפּגעבען.

סוף כל סוף געפינט זיך דאָך אַ היבשער טייל פון דער אידישער באַפעלקערונג אין אַמעריקא אין דרום'דיגע ישובים, און זיי פאַרדינען מען זאָל אַ טראַכט טאָהן וועגען זיי.

ב ר כ ה

הננו מברכים את הסופר המובהק, הפרגוג המצויין, התלמיד חכם, הותיק בתורה ובמדעי העולם מנוח לבנון ביאליק להכתרו בתואר דוקטור לפילוסופי' ע"י האוניברסיטה קולומבי' בניו יאָרק ולעלותו ביחד את רעיתו המלומדת מרת חי' בת הרב ניסן טעלושקין — עורך „המסלה“ — לארצנו הקדושה. ואנו מאחלים להם, שהתורה והחכמה המענדות אותם תהיינה לעמוד האורה על דרכם צלחה, ולעזרה לנשם את שאיפותיהם הבהירות בבאם אל המנוחה והנחלה בארץ אבותינו.

נישטאָ קיין שוחט, נישט קיין שוהל, נישט קיין רב, נישט קיין חדר, נאָר עטליכע אידען וועלכע האָבען געמוזט עולה לרגל זיין שחט'ן אַ עוף אין אַ צווייטען ישוב, און דער שוחט אַליין האָט באַלאַנגט צו דעם קלאַס פון „טוב תורה עם מלאכה“ געווען אַ „דזשאַנק דילער“ און אביסעל צוגעשאַכטען טשיקענס...

קינדער זיינען געבוירען געוואָרען, אויפגע- האַדעוועט צווישען גוים. די עלטערן האָבען געהאַט די שווערע פּראָבלעמע פון בילדען אַ סביבה צווישען אַ סביבה. די היים אידיש, די גאָס און די סקול גויאיש. דער געוויסען און באַוואוסטזיין פון קינד איז אונטער אזא דרוק פון באַדינגונגען געוואָרען פאַרקריפעלט, און אזוי איז ווען אָט דער קליינער ישוב איז גע- וואָרען גרעסער און גרעסער, דער „ראָבער- בענר“ איז געוואָרען אויסגעצויגען, איז נאָך אַ „קאָמוניטי“ פון עס-האַרצים צוגעקומען, וואו מען ווייס נישט וואָס מען וויל און וואָס מען זאָל טאָהן. און צו לעשען דעם גייסטיגען דורשט לויפט מען טרינקען שמוציגע וואַסערען פון „בארות נשברים“. דער אַלטער דור איז אויסגעוועבט, אַ שוחט איז גענוג פאַר איהם. דער ערשטער דור, פון די אייראָפּעאישע על- טערען ווילען אַ קאָנסערוואַטיווען, אַ פּשרה- רבי, דער צווייטער — אַ ריפורם ראַבבי, און דער דריטער דור קעהרט נישט אויב אַ מעטאָ- דיסטישער גלח וועט זיין זיין מורה דרך.

די צווייטע אורזאָכע זאָגט הרב טעלושקין „איז דערפאַר ווייל מיר האָבען נישט דעם סאָרט בעל הבית וועמען ס'איז געווען טייער די פיער ווינקעלאַך, ער האָט געוואוסט דעם רב, דער רב האָט איהם געוואוסט, דער איד אין אַמעריקא, ליידיט פון מופען קראַנקהייט. דער רב איז נישט גוט באַקאַנט מיט איהם, איהם צו משפיע זיין.“

ערשטענס פאַרגעסט דער ווירדיגער רב, אז מיר רבנים זיינען דאָ אויך אַ מין „כי בורח“ קלאַס. מיר „מופען“ אזוי פעסט ווי די בעלי- בתים, נישט ברצון, נאָר באונס. אין אירופּה איז אַ רב „געזעסען“ אויף רבנות דעם גאַנצען לעבען, און האָט אפילו איבערגעגעבען זיינע

דער ראגאטשאווער גאון זצ"ל

כאראקטעריסטישע שטריכען וועגען זיין פערזענליכקייט

פון הרב משה מאיר ישר

פארשליסען פאר איהם די מפרשים און איהם לאָזען בלויז זיך צו באשעפטיגען מיט'ן תלמוד כדי ער זאל מיט זיינע געניאלע כחות אליין דורכדרינגען די סודות'דיגע טיעפקייט פון דער תורה. די התמדה און שטייגונג פון דעם יונג גען תלמיד אונטער דער השפעה פון אזא גאון, איז געווען זעהר גרויס. ער איז שנעל באריהמט געוואָרען איבעראל אלס גדול. ווען ער האָט נאכער חתונה געהאַט אין ווארשא מיט דער טאכטער פון אַ אַרטיגען נכיר נכבד ר' משה הערשפּינקעל, האָט ער פאַרטגעזעצט זיין איבערנאַטירליכע התמדה, און געוואָרען אונפאַרגלייכליך אין זיין געוואלדיגער בקיאות ממש אין אלע ווינקעלאך פון דער תורה.

גדולים זאָגען, אַז פון ווילנער גאון איז נאָך ניט געווען אזא בקי. זיין אייזערנער מח און זכרון, זיין בליץ־שנעלע תפיסה, קלאַרע הבנה, דורכדרינגענדע עמקות, געזונדע לאַגיק און שכל־הישר האָבען זיין גאונות געמאַכט קאָליר פול. זעהר ווינציג לומדים זיינען בכח געווען נאכצופאַלגען דעם שנעלען לויף פון זיינע גע־דאַנקען.

„די וועלט איז צו קליין פאַר זיין קאָפּ“, האָט אַמאָל הגאון ר' מאיר דן פלאצקי זצ"ל באַ־מערקט וועגען ראגאטשאווער עילוי. ער האָט פשוט קיין געדולד ניט געהאַט אויסצוהערען די מיינונגען פון מיטעלמעסיגקייטען. — „עס־הארץ, דער ירושלמי זאָגט דאָך בפירוש פאַר־קעהרט ווי דו! ווי ווייסט מען עס ניט דעם ירושלמי, אָדער די תוספתא?״ אלץ איז ביי איהם געווען קלאַר און ניט געקאנט פאַר־שטעהן ווי אזוי אַנדערע הינקען צו אין זייער וויסען „ס'רוכט זיך אלץ דיטליך!“

צוזאַמענטרעפּענדיג זיך איינמאָל מיט'ן גרוי־סען גאון אין פּוילען ר' אברהם'עלע, דער סא־כאטשאווער רבי, האָט דער לעצטער אָנגעפאַנ־

אונזערע אלטע חכמים באהאַנדלען די פראַ־גע צו דער פרנס דער פיהרער איז לויט'ן דור, אָדער דער דור איז לויט'ן פרנס. אַז דער איינ־פלוס און ווירקונג זיינען געגענוויטיג שיינט נאָר קיין ספק ניט צו זיין. די פראגע איז נאָר, וועמעם השפעה איז אַ גרעסערע, צו די פון גרויסען מענשען אויף זיין דור אָדער פאַר־קעהרט. אָבער צו אַ וואָסערע אויספיהרונגען די געווענהליכע כללים און באהויפטונגען זאָלען ניט בריינגען, איז עס אַ פאַקט, אַז עס גי־בען אויסנאַהמען, אַז עס זיינען אימער פאַראַן אַזעלכע יחידי סגולה וועמעם הויכע מדרגות דערהויבען זיי בלויז אלס משפיעים ניט מושפעים. אזא גייסטיגער ריעז איז געווען דער גרויסער גאון ר' יוסף דאָזען זצ"ל, דער וועלט־באַריהמטער רב פון דווינסק (דענאבורג). שוין מיט פערציג יאָהר צוריק איז ר' יוסף דאָזען פאררעכענט געווען צווישען די גדולים פון יעדעם דור. ער וואָלט זאָגאַר אין רבי עקיבא איגרים דור באטראַכט געוואָרען אלס גאון.

געבוירען געוואָרען איז ר' יוסף אין יאָהר תרי"ה אין ראגאטשאוו, מאהליווער גובערניע. גלייך פון קינדהייט האָט מען דערקענט זיינע עלוי'שע כשרונות. איינמאָל אין אַ ווינטער־די־גען פרייטאָג מאָרגען, אין יאָהר תרכ"ט, האָט איהם זיין פאַטער געבראַכט קיין סלוצק צום וועלט באַריהמטען גאון הדור ר' יאָשע בער. דער לעצטער איז זעהר נתפעל געוואָרען פון דער שנעלקייט און אומפאַסונג פון זיין עלוי'שער תפיסה. ווען ער האָט איהם געגעבען דורכ־צוקוקען אַ תשובה אין זיין ספר „בית הלוי״ האָט ער צו אַלעמענס איבערראשונג דעם גאַנ־צען ענין אויגענבליקליך איבערגענומען און איז תיכף געווען מוכן ומזומן איבערצוזאָגען דעם אינהאַלט און זיך מתוכח צו זיין מיט'ן מחבר. ר' יאָשע בער האָט שוין דעם קליינעם גדול פון זיך ניט אוועקגעלאָזט. ער האָט באַפעהלען צו

נען זאגען זיינעם א חידוש אויף א תוספתא. האָט איהם דער ראנאטשאווער תיכף אונטער- געבראַכען מיט דער באַמערקונג: „ס'איז ניטאָ אזאָ תוספתא!" דער סאכאטשאווער רבי האָט לכתחילה געהאט גרויס חלישות הדעת פון דעם אָפּשטעל. ער האָט זיך אָבער גלייך דערמאָנט, אז ער האָט די תוספתא געזעהן ציטירט ערגעץ אין רשב"א. „נו, יתני ספר וניחזי!" האָט דער ראנאטשאווער אויסגערופען. מ'האָט געבראכט דעם רשב"א און אויסגעפונען אז דאָס איז אַ „תוספתא חיצונית" וועלכע ווערט אין דער רעזולערע תוספתא ניט דערמאָנט.

זיין אונגעדולדיגקייט און האַסטיגקייט האָט ער אַמאָל פאַרענטפערט: „ווען איך זאָל לאָזען איינצאמען מיינע געדאַנקען, וואָלט איך חלילה אַראָפּ פון זינען. יעדער ענין אָדער געדאַנק, וואָס איז פאַרבייגעלאָפען זיין מוח האָט גע- עפענט פאַר איהם אַ וועלט מיט ידיעות און ציטאַטען, אַ געמיש פון בבלי ירושלמי, ספרא, ספרי, תוספתא, מכילתא, רמב"ם און ראשונים, אַלעס איז ביי איהם געווען פריש און לעבעדיג אזוי ווי ער וואָלט עס נאָר וואָס מקבל געווען פון באַרג סיני. אַ וואָרט, אַ נייער געדאַנקען- בליץ, אַ קנייטש דאָ אָדער דאָרטען און הונד- דערטער קשיות פלעגען פון זיך זעלבסט באַ- זייטיגט ווערען, אַלץ פלעגט ווערען קלאָהר און פאַרשטענדליך. אַלס ביישפּיעל וועלען מיר ציטירען אַ לייכטען דבר תורה וועלכעס וועט פאַרשטענדליך זיין פאַר יעדען יודע ספר, וועל- כעס דער גאון באַמערקט פאַרבייגעהענדיג אין זיין גאונ'ישען ספר „צפנת פענח". דער ילקוט בריינגט אויפ'ן פסוק „דבר ה' אשר היה אל יואל בן פתואל (בן שמואל) — רבנן אמרין למה נקרא שמו פתואל שהיה מסלסל בשערו וכו'" פאַרוואָס האָט מען יואל הנביא'ס פאָטער שמואל הנביא גערופען פתואל, ווייל ער פלעגט זיך פלעכטען און קרייזלען זיינע האָר, זאָגט אויף דעם דער „זית רענן" אז עס דאַרף פאַר- שטאַנען ווערען, אז ער איז געבוירען געוואָר- רען מיט געקרייזעלטע אָדער געלאָקטע האָר, ווייל אַנדערש וואָלט דאָך עס געמיינט אַ גנאי ניט קיין שבה, אזוי ווי יוסף ווערט קריטיקירט

אין מדרש וישב פאַר זיין האָבען זיך געקריי- זעלט און געפוצט די האָר. אין ילקוט שטעהט דאָך אָבער בפירוש אז ער פלעגט זיך מסלסל זיין בשער, איז דאָך משמעות, אז ער פלעגט עס טאָהן בכונה? ביים ראנאטשאווער עילוי קומט עס אָבער אויס זעהר פשוט. כידוע איז שמואל געווען אַ „נזיר עולם" (זעה נזיר דף ס"ו ע"א) אַלס אייביגער נזיר האָט ער זיינע האָר קיינמאָל ניט אָפּגעשאָרען. דער רמב"ם (אין הלכות ביאת מקדש סוף פרק א') ערקלערט, אז אַ כהן האָט אין בית המקדש ניט געטאָרט אריינגעהן מיט לאַנגע האָר. אָבער אַ ישראל וועלכער האָט זיך געלאָזט וואַקסען זיינע האָר און האָט זיי צו- געפוצט אזוי ווי אַ „מחלפת" אַ פלעכטונג אָדער קריינלונג האָט געמעגט אריינגעהן אין בית המקדש (עזרת ישראל) נמצא, אז שמואל האָט מיט זיינע לאַנגע האָר ניט געטאָרט אריבערגעהן דעם שוועל פון בית המקדש סיידען ער האָט זיי צו „געפיקסט", כדי זיי זאָלען אויסקוקען ווי דער רמב"ם זאָגט, „דרך נוי" און ניט „דרך ניוול" און ביי איהם איז דער „מסלסל בשערו" געווען אַ שבה.

ניט עלענד און פאַר'יתומ'ט איז געווען אונ- זער דור וועלכער האָט זוכה געווען צו האָבען אין זיין מיטע אזא גייסטיגען ריען, אזא גאון הגאונים. מי יודע וויפיעל הונדערט יאָהרען ס'וועט געהמען ביז וואַנעט די וועלט וועט נאָך אַמאָל זוכה זיין צו האָבען אזא ליכטיגען שטערן!

לוח לחודש תמוז
(פאַר ניו יאָרק)

די ריכטיגע צייט צו בענשען ליכט פרייטאָג, און ווען עס ווערט אויס שבת:

פרשה	ליכט צינדען (עש"ק)	אויס שבת
קרח, יוני 19	8:13	9:11
חוקת, יוני 26	8:14	9:12
בלק, יולי 3	8:13	9:11
פנחס, יולי 10	8:10	9:08
מו"מ, יולי 17	8:07	9:07

אויפרוף פון ועד הרבנים

זיך ניט ארויסמאכען פון זייער פליכט און פאר-
קוקען דעם אידישען דין.

אויב אָבער שוהלען, וויסענדיג דאָס אַלץ
שטעלען ניט אָן קיינע רבנים און קעהרען זיך
אום אזוי מיט'ן רוקען צו זייער חוב און צום
אידישען דין, דאָן קען זיין אז זיי געהען
אַרונטער אונטער'ן גראַד פּורשים מדרכי הצבור
(עי' ברמב"ם הלכות תשובה פרק ג' הי"א
וברש"י תענית י"ב: ד"ה אקפיד).

און דורך דעם איז טאָקע ניט רעכט צו
דאוונען אין אזעלכע שוהלען! דאָן זיינען זיי
ניט נאָר ברעכער און שטערער פון רבנות
נאָר אויך פון תורה און אידישקייט בכלל, ווייל
אויב מען דארף ניט קיין רבנים, טאָ ווער
וועט דאָן לערנען? און צו וואָס דארף מען
דאָן די ישיבות? און אויב חס וחלילה תורה
איז אַרונטער איז לאַ יעלה ולא יבוא דאָס
גאַנצע אידישקייט חרוב ומוחרב! ניטאָ קיין
אידישקייט אָהן תורה! און אויב אזוי פרעגט
זיך: אויב אַ שוהל האַלט ניט קיין רב און
ברעכט מיט דעם תורה און אידישקייט האָט
זי דען אלס אַ צבור דעם קלענסטען זכות הקיום
— דאָס עקזיסטענץ בערעכטיגונג? אויב
שוהלען ברעכען רבנות, תורה און אידישקייט
דאָן זאָלען בעסער אזעלכע שוהלען נאָר ניט
עקזיסטירען!

און בעטראַכטענדיג די העכסט טרויעריגע
לאַגע אין ניו יאָרק, וואו פון די 1,500 שוהלען
האַלטען אפשר אַ צעהנט חלק רבנים און די
איבעריגע ניין חלקים ענטזאָגען זיך פון קלענס-
טען מיטהילף אָנצוהאַלטען רבנים, און זעהענ-
דיג דעם גרויסען חורבן אין תורה און אידיש-
קייט וואָס אזאַ מצב קען בריינגען אין צור-
קונפט און אויך יעצט אין געגענוואַרט ווען
פיעלע רבנים גדולי תורה ויראה מיט זייערע
פאַמיליעס ליידען נעבעך גרויס דחקות און
זייער מצב איז ממש איום ונורא, באַטראַכט-
טענדיג דאָס אלעס, האָט די לעצטע קאָנווענ-
שאַן פון „ועד הרבנים" בעשלאַסען אַרויסצו-

צו די שוהלען פון ניו יאָרק!

פון תמיד איז דאָס אידישע לעבען געווען
אזוי אוועקגעשטעלט אז יעדע אידישע קהלה
האָט אויפגענומען אַ רב, מיט וועלכען זי האָט
שטאַלצירט און זיך געגרייסט. עס האָט נאָר
ניט געקענט מעגליך זיין אַ אידישע קהלה
אָהן אַ רב, אָהן אַ מורה הוראה. אין די אלע
פינסטערע טרויעריגע גלות'ן וואָס דאָס אידי-
שע פּאָלק האָט דורכגעמאַכט איז וואו נאָר די
פאַרטריבענע זיינען זיך צוזאַמענגעקומען אין
אַ געוויסער צאָהל, וואו נאָר עס האָט זיך גע-
בילדעט די קלענסטע אידישע קהלה איז די
ערשטע זאָך געווען: איינלאַדען אַ רב אַ
גדול בתורה, וועלכער זאָל פיהרען דאָס לעבען
פון דער אָנגעגעבענער קהלה על פי תורה ודת
והמסורה.

און ניט נאָר איז דאָס רבנות געוואָרען אַ
הייליגע טראַדיציאָן ביי אונזער פּאָלק נור אויך
אַ פּאָדערונג פון דין, פון מנוי והספקת בית
דין והכמי ישראל, ווי עס ווערט געבראַכט אין
שולחן ערוך און אין אלע פוסקים. (ז"ל הטוש"ע
ח"מ ס' ט' ס"ג שפוסקים ממון לפרנסת ב"ד
וכ' כי חובה על כל ישראל לפרנס דיניהם
והכמיהם וכ'. ז"ל הרמ"א בשו"ע יו"ד ס'
רמ"ו סכ"א בהג"ה נהגו בכל מקומות ישראל
שהרב יש לו הכנסה וספוק מאנשי העיר וכ'
היינו שנוטל פרס מן הצבור או הספקה קבועה
וכ'. ז"ל החת"ם החו"מ ס' קס"ד הצבור
מהויבים להעמיד להם אחד שיהי' מורן ופנוי
בכל הזמנים לכל המבקש תורת ד' והצבור
עושים לזה פרנסתו בריוה וכבוד גדול).

עס איז זעלבסטפאַרשטענדליך אז די מעהר-
סטע קליינע שוהלען קענען ניט אויסהאַלטען
אַ רב, אָבער דאָס פּטר'ט זיי אויף קיין פאַל ניט
פון זייער חוב, ווען זיי קענען צוזאַמען מיט
נאָך אייניגע שוהלען אין דער שכונה געהמען
און אויסהאַלטען אַ רב. די שוהלען דאַרפען
וויסען, אז ווי קליין זיי זאָלען ניט זיין הייר
סען זיי אַ „צבור" און אלס אזעלכע טאַרען זיי

און גרויס זיינען די פארניכטען פון די וועלכע האבען ערפאלגרייך וורכגעפיהרט די הייליגע און ווייב טיגע אונטערנעמונג. נאך מיט 15 יאהר צוריק איז דער געדאנק געבוירען געווארען דורך מר. רעזניק און אנדערע חשוב'ע בע"ב פון בענסענהויורסט, וועלכע הא' בען געוואמעלט א פאנר פאר דעם צוועק.

אבער פאר 2 יאהרען האט דער געדאנק געקראגען זיין תיקון, ווען מיט רעד הילף פונ'ם רערמאכטען פאנר, און די ביישטייערונגען פון ר' שלמה פערלא ע"ה, און יברלו לחיים די ברידער קרעמער ר' אברהם קאפלאן און איכערהויפט דורך די איבערנעבענסטער טעטיקייט פון יאנג איראעל, און אפגעקויפט געווארען א געוועזענער קאטוילישער סענטער פאר 18 טויזענר ראלאר. און די בילדינג דינט עס יעצט, אויבען פאר יאנג איראעל שוהל און מרכו, און זינטען פאר דער בית הסבילה. צווישען די גרינדער זיינען אויך געווען די רבנים, הרב נחמן עכין, הרב משה יוטר און מיין ווייניקייט.

די איצטיגע פיהרער זיינען: די קינדער פון ר' שלמה פערלא ע"ה, מר. גליק, מר. אשפערט מיט יאנג איראעל אין רעד שפיץ.

א' קרה איז ביי א געפאקטען עולם אין רעד יאנג איראעל שול געפיערט געווארען די הנוכת המקוה, אונטער'ן פארזיך פונ'ם יאנג איראעל פיהרער מר. רוב כהן, וועלכען ס'האבען גערעדט הרב חיים ביט, רעד ביאליסטאקער סניד, חיים בונים, און דער שרייבער פון די ציילען. די רבנים און רעדער האבען באטאנט די וויכטיגקייט פונ'ם סוסד און גערופען דעם עולם איהם צו שטיצען. דאס זעלבע איז גערעדט גע' ווארען ג' קרה, פאר דער יאנג איראעל יונגער פון הרב עכין און ד"ר סטערן.

מיר האפען אן בענסענהויורסטער אידען וועלען פאר שטעהן אפצוואצען די וויכטיגקייט פון דעם תיקון העיר און וועלען זיך געהעריג אפרופען שטיצען איהם און פארזיכערען זיין עקזיסטענץ.

זאגען דעם שטארקסטען וואָרט געגען אזעל' כע שוהלען און האלטענדיג זיי פאראנטוואָרט' ל'ך פאר'ן חורבן פון תורה און אידישקייט, מאַכען אונגענליך אז אן עהרליכער און אי' בערגעגעבענער איד זאָל דאוונען אין זיין.

און מיט א האַרץ פול מיט וועהטאָג און יסורים איבער'ן חורבן התורה והיהדות ווענדען מיר זיך צו אלע שוהלען, גרויסע און קליינע מיט אונזער רוף: ערפילט אייער חוב און שטעלט אָן רבנים! בוט און שטארקט איך דישיקייט אלס א צבור ביי אידען! ברעכט ניט ח"ו דאָס רבנות און מיט דעם תורה און אידישקייט! זייט ניט ח"ו קיין פורשים מדרכי הצבור און צורייסט ניט די גאָלדענע קייט פון רבנות און תורה ביי אידען.

שוהלען! שטעלט אָן רבנים תלמידי חכמים באמת, גדולי תורה ויראה ובזכות זה וועט ג' אייך אלעמען העלפען מיט אלעם גוטעם, ברכה והצלחה ווי די חז"ל זאָגען תיכף לתלמיד חכם ברכה און מיר וועלען אלע זוכה זיין צו ישועות ונחמות בכלל ובפרט.

ועד הרבנים דניו יאָרק רבתי

די באַוועגונג פאַר טהרת המשפחה

„שומרות הרת" אין איסט ניו יאָרק

כמעט אין דער זעלבער צייט ווי עס איז געגרינדעט געווארען די „טהרת המשפחה סאָסייעטי" אין איסטערן פארקוויי געגענד, אין ברוקלין, איז אויך געשאפען געווארען די חברה „שומרות הרת אין איסט ניו יאָרק, אין מאנאט חטון, תרצ"ד איז פארגעקומען די גרינדונג פון דער חברה, וועלכע האט אויך זיך געשטעלט דעם צוועק צו פראפאגאנדירען די הייליגקייט און וויכטיגקייט פון טהרת המשפחה אין אידישען פאמיליע לעבען, צו פאפולאריזירען די דינים פון טהרת המשפחה, ווי אויך צו שאַפען מיטלען און פארבעסערען די בתי הסבילה אין אונזער געגענד.

צו היינטיגען טאג פארמאגט די חברה „שומרות הרת" 170 חברות, יונגע פרויען, מעהרסטענטיילס גע' בוירענע אין אמעריקא. זיי האבען באוויזען צו בריינגען אדרנאנג און איינפיהרען אלע גויסיגע סאניטארי' שע, היינטיגע תיקונים און פארשטענדערוגען אין דער בית הסבילה פון קליוולאנד סטריט, און די ארגאניזאציע האלט אין איין פראגדעסירען, סיי אין צאהל פון חברות, ווי אויך אין איהר אַנימאצאנס טעטיגקייט.

בענסענהויורסט מעג זיך גראטולירען

הרב שלמה אהרן קורנבסקי

דער אידישער צבור אין בענסענהויורסט מעג זיך גראטולירען, מיט דער וויכטיגער ארכיט וואס איז דארט וורכגעפיהרט געווארען אין דעם הינזיכט פון טהרת המשפחה.

נאך צוויי יאהריגער אינטענסיווער טעטיקייט אין גע' זאנגען לעצטענס צו עפענען אין דעם געגענד א בית הסבילה מיט די שעהנסטע און בעסטע מאדערנע אייני ריכטיגען, וואו אויסער שעהנע היינטיגע מקואות פאר פהיוואַטען געברויך, פעהלט ניט אפילו א מאדערנער איינגעארדענטער „ביוטי פארלאד", ניט ריידענדיג ווע' גען אנדערע באקוועהמליכקייטען וועלכע מאכען דעם בית הסבילה צוציהענד אויך פאר רעד אמעריקאנער געבוירענע אידישע פרוי.

און האטש דער געגענד האט א מקוה, גענהינדעט מיט 9 יאהר צוריק דורך ש"ב הרב רש"י אליעזרוב, רב פון חברון עה"ק תוב"ב, מיט דער מיטהילף פון מיין ווייר ניקייט, פאר די סריער אידען, האט זיך אבער געפיהלט א גויסווענדיגקייט אין אזא בית הסבילה, וועלכע זאל זיין כהכנס מיט די צייט פאדערונגען און זאל ערפילען דעם וואונש פון דער אמעריקאנער יונגער פרוי.

מענענזים, ווייספרעזידענטינס; מרת פינדלין קאר, סעקרעטארין; מרת לייפער, טרעזשורעריין; מרת נעם, רעק. סעקרעטארין; מרת פינדלער, פאר מעסכערשיפ קאמפניין.
 סיר ציהען די אויפמערקזאמקייט פון איסט ניו יארק קער פרויען און מענער צו דער נאכעלער ארגאניזאציע. פאר פרטים זיך ווענדען צו: מרת גראסבוים, 648 וויאנא סטריט, ברוקלין.

דעם עבר'דיגען ר"ח אייר איז פארגעקומען א מיר טינג פון דער חברה, אין ניו־יאָטס תלמוד תורה, און עס זיינען אנגעצייכענט געוואָרען פלענער ווי צו אַר גאָנצורען אויך אַ מענער חברה שומרי הדת, און צו שאַפֿען נויטיגע מיטלען צו נאכמעהר צו פאַרשטאַרקען די אַגיאַציאָנס טעטיגקייט פון ריי שומרות הדת. ריי פיהרערשאפט באַטיטעהט פון פאַלגענדע אַפיסערס: מרת גראַסבוים, פרעזידענטיין; מרת גרעף און מרת

פון דער טעטיגקייט פון ועד הרבנים

סדר גיטין

גרעניצען פון דער שטאָטישער אַדמיניסטראַציע. און נאָך אַ לאַנגען משא ומתן אין הלכה מיט די גדולי הרבנים, איז פאַלגענדער באַשלוס ארויסגעטראָגען געוואָרען פון דער רבנים־קאָ- מיטע: א) אין די גיטין וואָס ווערען געשריבן בען אין פארשיעדענע אָפּטהיילונגען פון ברוקלין, זאָל קיין אַנדער נאָמען פון סעקשאַן ניט דערמאָנט ווערען נאָר „ברוקלין" אליין; ב) בראַנקס זאָל אויך באַזונדער ניט באַצייכענט ווערען, נאָר ווען מען שרייבט דאָרט אַ גט זאָל געשריבען ווערען נאָר נוא יאָרק; ג) עס איז אויך אריינגעטראָגען געוואָרען קלאַרקייט אין דער פראַגע ווי צו שרייבען די נעמען פון די טייכען להלכה ולמעשה.

דער באַשלוס פון דער רבנים קאָמיטע, איז באַשמעטיגט געוואָרען דורך דער לעצטער קאָנ- ווענשאַן פון ועד הרבנים דניו יאָרק.

מיט'ן גרויסען וואוקס פון דער שטאָרט ניו יאָרק, און איהרע טהיילען, זיינען כמעט אָפּ געווישט געוואָרען די גרעניצען פון יעדער שטאָרט־טהייל באַזונדער, אזוי אַז עס איז אונמעגליך פעסטצושטעלען וואו עס ענדיגט זיך בראַנזוויל, למשל, און וואו עס הויבט זיך אָן איסט ניו יאָרק, וואו איז וויליאַמסבורג און וואו איז סתם ברוקלין, און אזוי אין דער גאַנצער שטאָרט.

די פראַגע איז געוואָרען פאר רבנים ווי צו באַצייכענען דעם אָרט וואו אַ גט ווערט געשריבען, צו בראַנזוויל דמתקריא ברוקלין, צו איסט ניו יאָרק וכו' וכו' אָדער ברוקלין אליין, א. א. וו.

די פראַגע איז געוואָרען אזוי דרינגענד אז ביי דער פריהערדיגער קאָנווענשאַן פון ועד הרבנים, איז נאָך אַ לאַנגער דעבאַטע אין דער שאלה, אויסגעקליבען געוואָרען אַ קאָמיטע פון רבנים מיט הרב ר' משה בנימין טאמאשאוו אַלס אַ יושב ראש, זיי זאָלען באַטראַכטען די פראַגע בהסכּם הפוסקים ראשונים ואחרונים, און זיי זאָלען אריינטראָגען קלאַרהייט אין דער פראַגע.

עס האָט גענומען ביי די רבנים פון דער קאָ- מיטע אַ היבשע צייט איידער זיי האָבען אויסגעפונען די אַלע איינצעלהייטען וועגען דער ענטשטעהונג פון יעדער שטאָרט־טהייל, און זיי ער איצטיגער צושטאַנד, נאָך די אנערקענטע

צו אונזערע לעזער!

דער קומענדר „המסלה" וועט ערשיינען אי"ה אין חודש אלול, און מיר בעטען אונזערע חברים רבנים און פריינד בעלי בתים, דרוקען אין „המסלה" זייערע לשנה־טובה־ברכות.

דער „המסלה" ווערט געלעזען פון אַלע רבנים אין אמעריקא, און פון אַ גרויסען טייל פון אונזערע בעלי בתים חרדים, און פאַר איין דאָלאַר וואָס אַזא ברכה קען קאָסטען, וועט אייער וואונש אָנקומען צו אַלע אייערע פריינד.

TAHARATH HAMISHPOCHO

by

JACOB SMITHLINE, M. D.

1230—46th Street

Brooklyn, N. Y.

I feel that this topic has universal significance for all people although its origin and developments is essentially Hebraic. Its basic principles apply to all races and creeds. As a research worker I have studied the marital attitudes of different races, and marvel at the fact that the ancient Hebraic laws hold true to the highest standards of sex hygiene as recognized by the best medical scientists of today. Epstein aptly says.

More abused and neglected than any other of the Mosaic Laws is that of Nidah, or the unclean woman, the required sexual separation of women during their menstrual flow and for a week thereafter, with ritual ablutions before resuming relationship with her mate. We are so increasingly modern that we have with an astonishingly easy gesture relegated the Jewish Laws of sexual cleanliness to the dung heap of faded superstitions.

We have condemned hastily, no doubt, because we were eager to do so. Had we desired rather to know the truth, a reasoned investigation must have convinced us that these Mosaic Laws concerning Nidah were essential for human welfare from every hygienic and biological viewpoint. Science has certainly stamped its approval upon the teachings of Moses and the Rabbis with regard to the Nidah, or unclean woman. Moses surely was the first and greatest health commissioner.

We cannot doubt that the observance of the Laws pertaining to a Nidah and with them the old fashioned custom of two separate beds, is the patent explanation for the happiness and permanence of Jewish family life, which has been so frequently commented upon, and the scarcity of the divorce in the ranks of the Observant Jew. It does not require profound erudition to sense that the frequent separations operate rather effectively against the feeling of depression or apathy with their mates, which moderns consider the chief cause of broken homes. Love has its alternating periods of warmth and coldness. There are times when the obtrusion of a familiar personality becomes an obnoxious obtrusion. To have sexual congress at all times or at any time without the wooing and without any abstinence is merely the means of achieving a physical climax.

Civilization has refined and educated us, but the primal instinct is still the same and there will always be marriage and giving to marriage. When people will live close to nature they will be less nervous. With the celestial fire kindled in the hearts of both wife and husband, the entire family circle will be illumined and this can occur only when you live a normal physiological sex life, practising abstinence and the ritual bath of immersion, (Mikvah).

What Causes The Monthly Cycle, Menstruation?

There is a degenerative and regenerative process going on in the uterus or womb for twelve to fourteen days. A thin membrane which lines the innerside of the womb degenerates two days before the time of the regular menstrual period and is thrown off in the bloody flow for five or six days and then there is a regeneration, the forming of a new membrane which takes seven days.

If abstinence is not practiced during these twelve or fourteen days, there is a re-establishing of the menstrual flow and a general body disturbance with inflammation of the generative organs. After this time, the female is in perfect condition and ready for sexual congress but must undergo a general and thorough cleansing and especially of the sexual organs before coming in contact with her mate. First she must have a general cleansing in an ordinary bath for an hour. She must then enter the bath of immersion for the internal cleansing.

The irrigator is of no use at this time as a thorough cleanser, because the womb is naturally anteverted, and not firmly attached to any part of the pelvic cavity. It is suspended and changes its position with different movements of the body. The irrigator therefore cleanses only the side of the neck of the uterus. The stream is not strong enough to balloon the vaginal canal and remove the plug of decomposed mucus that may be lying at the mouth of the cervix. Then again the walls of the canal are normally in contact with each other and their mucus lining is thrown into numerous folds thus making a thorough irrigation with a syringe impossible.

While immersing in a Mikvah, the female is in a standing position in a vessel filled with a great amount of water. She bends forward and ducks while her lower limbs are apart, thus, by natural gravity and the resulting pressure of her movements forcing a large amount of water to enter the vaginal canal which consequently dilates or balloons it especially when accompanied by a very strong movement of the body. This may also straighten the position of the womb and wash away the decomposed mucus plug held at the mouth of the cervix thereby forcing a thorough cleansing of all crevices and openings within.

The value of such cleansing could never be obtained with an irrigator or syringe. Of course after the night of immersion in the Mikvah, the irrigator should be used whenever a superficial cleansing is necessary. The Mikvah is the greatest cleansing implement ever created for a thorough healthy cleansing soon after the regenerative process of the monthly period.

Science has stamped its approval. There is no conflict between science and religion and there is no controversy between modern scientific research and Jewish established science. The more we try to compare the more we appreciate the stable and great truth of the Jewish teachings and most particularly those relating to purification.

By immersion in a Mikvah you have a concentrated cleanliness that is next to Godliness. By it all the decomposed mucous is washed out and leaves a clean and healthful mucosa.

I also advocate fresh water for every woman who is to immerse in a Mikvah. Therefore Sanitary Mikvahs should be constructed everywhere.

AMERICAN HOUSE

FERNDALE, N. Y.

אונזער פראכטפולער האַמעל „אמעריקען הויז“ געפינט זיך אין אַ אויסערגע-
וועהנליך שעהנעם לאַקיישאַן, אין מיטען פון אַ וואונדערבארע לאַנדשאַפט מיט
אַ גרויסען טייך.

אונזער האַמעל צייכענט זיך אויס אויך מיט זיינע ליכטיגע, לופטיגע גרויסע רוסי, וועלכע זיינען אויסגעשטאַמעט מיט אלע אימפרואוועמענטס. אויך סאַשעל אַקטי-
וויסיס מיט אַ גאַנצען סאַשעל סטעף.

אונזערע אייגענע פרישע, געזונדע מילך-שפייזען און די בעסטע געשמאַקפולסטע
עסענס.

אונזערע נעמען בעק און וויליג, פראַמינענט און באַוואוסט זייט פיעלע יאָהרען
פאַר העכסט אַבגעהיטע און פערלעסליכע אידען זיינען די גרעסטע גאַראַנטיע פאַר
אונזער כשרות, און די גרעסטע יראים וחרדים קענען מיט פולער זיכערהייט פער-
בריינגען ביי אונז ווייך וואַקיישאַן.

BECK & WILLIG

AMERICAN HOUSE

Telephone Liberty 1195-1196

דער גרעסטער און כשר'סטער משיקען מאַרקעט אין דאָן-טאָון

אונזער משיקען מאַרקעט, בעוואוסט אונטער'ן נאָמען „פיטט סטריט מאַרקעט“
איז ניט נאָר דער גרעסטער משיקען מאַרקעט אין דאָן-טאָון, נאָר אויך
דער כשר'סטער.

מיר זיינען די איינציגע אין דאָן-טאָון וואָס מיר פאַלגען אויס הונדערט
פראַצענט די אלע רעגוליישאַנס פון ועד-הכשרות הכללי! איהר וועט ניט געפינען
ביי אונז אפילו איין משיקען אָהן אַ פלאַמבע!

ביי אונז שטעהען אויך די שעהנסטע שוחטים, מומחים, מוכתקים ומצוינים
במלאכתם, אלעס מיט'ן גרעסטען הדור.

אויך אונזערע פרייזען זיינען צוגענגליך פאַר'ן עולם.

שמעלט זיך גלייך אין פערבינדונג מיט אונזער מאַרקעט 207 דילענסי
סטריט, קארנער פיטט סטריט, טעל. דריי דאק 9461-4 און איהר וועט זיין העכסט
צופרידען.

ליפשיץ און גאַלדבערג, פּר.